

Slniečko 4

ROČNÍK 44

DECEMBER 1989

3 Kčs

ILUSTROVALA IRENA TARASOVÁ

Chlapček v guli

JÁN KONDOR

Keď sme ozdobili vianočný stromček, išli sme do kuchyne a uvarili sme si domácu klobásu. Ako obyčajne, aj teraz Mirko nechcel jesť. Stál pri stromčeku a očarene si ho prezeral svojimi nevädzovými očami. Keď sme ho už volali k stolu niekoľkokrát, a on nešiel, prišli sme za

ním. Lebo ak nejde dieťa za rodičmi, idú rodičia za dieťaťom.

A tu čo nevidíme!

Pod stromčekom ležia drobné črepinky z rozbitej gule.

„Ej, ej,“ vravím, „náš Mirko už stihol rozbiť guľu.“

„Ja som ju nerozbil,“ vraví Mirko, „ja som sa na ňu iba díval a ona spadla.“

„Ako mohla guľa spadnúť,“ spytyjem sa, „keď ešte z nej kúsok visí na niti?“

„Ja som ju nerozbil,“ tvrdil Mirko.

Vedel som, že klame, a mrzelo ma, že sa nechce priznať.

„Môžeš mi vysvetliť, ako mohol spadnúť iba kúsok gule, a navyše, keď sa jej nikto nedotkol?“

„Ako? Jednoducho. Ja som sa díval na tú guľu a z tej gule sa zas na mňa díval akýsi chlapček. Keď som sa zasmial, aj on sa zasmial. Keď som vyplazil jazyk, aj on vyplazil jazyk. A keď som nafúkol líca, aj on nafúkol líca, a vtom prásk! Guľa sa roztrhla a kúsok spadol na zem.“

„A kde je ten chlapček?“ spytyjem sa.

„Neviem,“ odvetil Mirko a tváril sa, že považuje celú vec za skončenú.

„Tak si to zopakujme,“ nedal som

pokoj. „Chlapček v guľi nafúkol líca, pritlačil nimi na steny gule, tá nevydržala, praskla a on v tej spodnej časti spadol na koberec. Keďže ho však niet, musel sa niekam ukryť.“

„Áno, áno,“ prikývol Mirko, „niekam sa istotne ukryl.“

„Ale kam?“ spýtal som sa.

„Za skriňu,“ odvetil Mirko. „Áno, áno, za túto ťažkú skriňu. Lenže, kto tú skriňu teraz odtiahne?“

„Nuž kto? My!“ povedal som. „Pod, pomôž mi!“

A naozaj sme skriňu chytili, že ju odtiahneme. Skriňa však nie a nie povoliť.

„Nevládzeme,“ povedal som. „Budeme sa musieť najesť, aby sme zosilneli.“

A Mirko bez odvrávania šiel do kuchyne a bez slova zjedol svoj kúsok klobásy.

Keď sme dojedli, vravím mu:

„Ešte šťastie, že si guľu nerozbil ty. Predstav si, že by si ju stlačil prstami a že by si sa pritom porezal. To by bolo teraz pred Vianocami.“

Mirko sa rozbehol k stromčeku.

„Porezal som sa? Porezal?“ ukázal mi prsty. „Vôbec som sa neporezal, takto som stlačil guľu, a nestalo sa mi nič.“

A skôr než som tomu mohol zabrániť, stlačil prstami najbližšiu guľu: Práááásk!

A z nových črepín vyskočil maličký guľatý chlapček a podho rovno za skriňu!

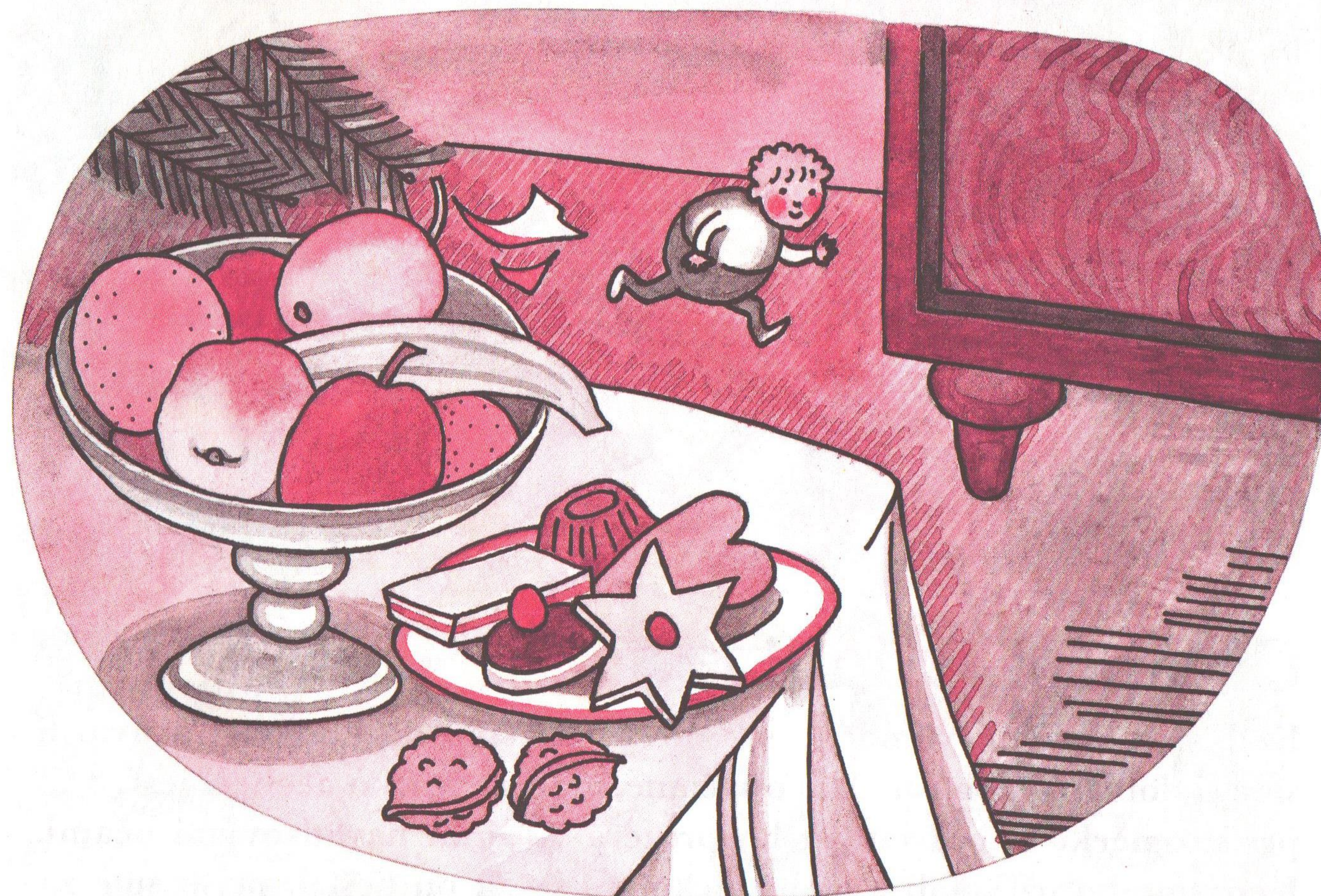
Vinšujem vám Vianoce

Vinšujem vám Vianoce,
aby ste mali štyri ovce
a tie štyri ovce štyri barany,
to je krdeľ neslýchaný.

Vinšujem vám
od Vianoc do Nového roku,
aby ste mali viac pšenice
ako toho roku.

Vinši, vinši, vinšičky,
máme v peci myšičky.
Podte nám ich vychytať,
prídeme vám zaspievať.

(Koleda)

Pieseň o rytierovi, čo dával hádkanky

Tri sestry sedia zvečera —
Anka a Janka a Maruša —
blížiť sa vidia rytiera.
Ach, holúbok a moruša!

Už padla noc, je každý dnu —
Anka a Janka a Maruša —
keď rytier búcha na bránu.
Ach, holúbok a moruša!

Prvá mu otvorila dom —
Anka a Janka a Maruša —
primkla strieborným špendlíčkom.
Ach, holúbok a moruša!

Druhá hned' posteľ stlala mu —
Anka a Janka a Maruša —
vankúše mäkké pod hlavu.
Ach, holúbok a moruša!

Tretia šla k nemu, trúfalá —
Anka a Janka a Maruša —
že by sa zaňho vydala.
Ach, holúbok a moruša!

„Zoberiem si ťa, istá vec —
Anka a Janka a Maruša —
na tri otázky odpovedz!
Ach, holúbok a moruša!

Čo zvučnejšie je, než lesný roh —
Anka a Janka a Maruša —
čo pichá ostrejšie než hloh?
Ach, holúbok a moruša!

Hriech býva ťažší olova —
Anka a Janka a Maruša —
a šťastie lepšie od chleba.
Ach, holúbok a moruša!

Nebo je vyššie topoľa —
Anka a Janka a Maruša —
a láska hlbšia od mora.“
Ach, holúbok a moruša!

„Oj, uhádla si, Maruša —
Anka a Janka a Maruša —
a dostaneš ma za muža.“
Ach, holúbok a moruša!

Z anglickej ľudovej poézie
prel. Ľubomír Feldek

Čo býva ťažšie olova —
Anka a Janka a Maruša —
a čo je lepšie od chleba?
Ach, holúbok a moruša!

Čo býva vyššie topoľa —
Anka a Janka a Maruša —
a čo je hlbšie od mora?“
Ach, holúbok a moruša!

„Zlý chýr je zvučnejší než roh —
Anka a Janka a Maruša —
a hlad je ostrejší než hloh.
Ach, holúbok a moruša.

PETER HOLKA

JASKYŇA živých sliviek

Jaskyňu živých sliviek sme s Bercom objavili cez Vianoce.

Berco dostal pod stromček nové lyže a chcel ich hneď vyskúšať, hoci vonku mrzlo tak, až to bolo počuť. Lenže Berca by nezastavilo ani mínus tristo stupňov. Vlastne ani mňa, lebo Berco je môj najlepší kamarát a nemohol som ho nechať ísť samého.

Hneď po sviatočnom obede prišiel Berco po mňa. Medzi dverami mi zasvietil do očí baterkou.

„Čo ti šibe?“ privítal som ho.

„To je darček od Bandyho. Zíde sa, keby nás náhodou zastihla tma.“

Ja brata nemám. Preto nemám ani senzačnú baterku, na ktorej sa dá pred svetlo vysúvať červený a modrý filter.

Hneď pred našim rožiakom sme si pripli lyže a vyrazili sme k Bielej skale. Z úst nám vystupovali chuchvalce pary. Mráz nám vpichoval do tváří neviditeľné ihličky. Ale na Lachovci sme zimu už necítili. Zohrievali sme sa pohybom a možno aj od akéhosi divne bieleho slnka, ktoré viselo na tuhomodrej oblohe. Berco novými červenými lyžami prerážal sypký sneh, robil stopu. V starej dubovej hore sme sa vymenili. Teraz som išiel prvý ja. Za mnou šušťali Bercove lyže.

Zastavili sme sa až pri Bielej skale. Pozrel som sa na hodinky: Trvalo nám to hodinu a päťdesiat minút. Dole budeme za hodinu. Berco si rukavicou čistil lyže od namrznutého snehu.

„Idú výborne,“ pochvaloval si ich.

„Urobíme si ohník?“

Berco prikývol a zamieril tesne k Bielej skale, ktorá sa nad nami týčila ako mrakodrap a jej temeno o kusisko prevyšovalo koruny statných dubov. Pod skalným previsom šušťalo suché lístie. Odopol som si lyže a oprel ich o skalu. Berco chcel svoje zapichnúť. Najprv zdvihol pravú lyžu a prudko ju strčil do snehu. Lyža sa stratila. Rovno pred našimi očami sa prepadla pod zem! Počuli sme len šuchot, keď prekĺzla cez sneh a vzápätí dutý buchot. Prekvapene sme pozreli na seba. Nová lyža!

Horúčkovito sme odhrňali sneh. Čoskoro sme narazili na spleť haluzia, suchého lístia, korienskov a kameňov. Medzi nimi sa černala diera po lyži. Vystupovalo z nej teplo, akoby tam dole, kdesi pod našimi nohami niekto kúrnil.

„Možno je tam jaskyňa,“ vyhlásil som.

„Alebo líščia nora,“ doložil Berco.

Ale bola to jaskyňa. Vlastne priepasť, no

zároveň jaskyňa. Teda jaskynná priepasť alebo priepasťná jaskyňa. To sme čoskoro zistili. Lebo sme odhalili otvor do zeme, ktorým sa mohol prepchať vari aj Bercov otec. A ten má poriadne veľké brucho. Berco kľačal na kraji otvoru a baterkou svietil do priepasti. Bola hlboká najmenej štyri metre.

„Je tam,“ oznámil mi.

Potom som si na ňu posvietil aj ja. Naozaj tam bola.

„Musím po ňu zliezť,“ rozhodol sa Berco a vzápätí sa stratil pod zemou.

Kľačal som na okraji priepasti a pozoroval ho. Ako dobre, že sa hrávame na horolezcov! Prešplhali sme celý kameňolom, Čiernu i Bielu skalu. Ibaže vtedy sme sa škriabali hore a až potom sme liezli dolu. Teraz je to opačne. Najprv dolu, do tmavého neznáma, potom hore.

„Ide to?“ zvolal som.

„Ako po masle!“ zaburácalo v priepasti. Čakal som, kým Berco zlezie až na dno. Už je tam. Šramotí, baterkou svieti vôkol seba.

„Je tu ešte nejaká chodbička.“

Dlhšie som nemohol čakať.

„Počkaj ma!“ zakričal som do priepasti.

Našťastie bolo na vlhkých skalách veľa výstupkov a puklín. Ba dalo sa stáť na výstupku a chrptom sa opierať o skalu za sebou ako v naozajstnom komíne. Dobre sa mi liezlo, preto som bol hneď dolu. Na dne boli napadané neforemné kamene. Rovno nad hlavou ako nejaké okrúhle modré oko žiarila obloha.

„Tu som,“ ozval sa Berco z chodby, ktorá viedla vpravo a mierne klesala.

„Nesviet mi do očí!“

Berco sa zasmial.

„Lyža je v poriadku a tu ďalej je jaskyňa!“ zvestoval mi svoj objav.

Kráčali sme tesne vedľa seba, z nohy na nohu. Chodba ustavične klesala hlbšie a hlbšie. Z jej stropu viseli malé tenké kvaple.

Na koncoch mali trblietavo priehľadné kvapôčky vody. Ani sa nepohli. Len keď sme sa ich dotkli, zvlhčili nám prsty.

„Čo je to?“ ozval sa Berco a lúč baterky sa zastavil na bočnej stene.

Na bielom, akoby šľahačkou poliatom kameni, viselo voľačo tmavé a oválne.

„Sušené slivky,“ vyhrklo zo mňa.

Kto ich sem mohol zavesiť? Vari sa tu niekto skrýva a slivky sú jeho zásoby na zimu? A kde nabral také veľké slivky? Berco sa jednej dotkol prstom. Nič, len sa pohúpala. Podal mi baterku, aby som mu svietil, a zvesil jednu slivku. Vzápätí vykrikoval a pustil ju pod nohy. Mrvil sa tam netopier. Naozajstný netopier!

Berco sa spamätal, natiahol si rukavice, zdvihol netopiera a rozťahol mu veľké blanité krídla. Netopier zapišťal. Berco mu uvoľnil krídla a zavesil ho dole hlavou medzi jeho ostatných kamarátov. Bolo ich tam najmenej sto. Možno aj viac. Netopier sa pohniezdil, zabalil sa do svojich krídiel ako do kabáta a ostal nehybne visieť.

„Ty si slivka!“ zasmial sa Berco. „Ale mohli by sme túto jaskyňu volať Jaskyňa živých sliviek,“ doložil.

V podzemí bolo celkom teplo. Chodba sa ďalej kľukatila a skrášľovali ju dlhé kamenné cencúle, ploché krídla i rebrá, ktoré boli ako namaľované hnedočervenou farbou. Potom sa chodba stenčila. Museli sme liezť po vlhkom dne. Berco sa zastavil.

„Ďalej to padá prudko dole,“ povedal.

„Podme!“

Berco sa obrátil tvárou ku mne a nohami sa spúšťal do neznáma.

„Ide to,“ ozval sa z diery.

Pchal som sa za ním. Chodba padala a krútila sa ako nejaký had. Ale stálo to za námahu. Ocitli sme sa priamo v rozprávke. V obrovskej, ako najmenej naša trieda veľkej kamennej sieni s nepreberným množstvom cencúľov. Viseli nám nad hlavami, ďalšie

vyrastali zo zeme a vyzerali ako nakopené homole cukru. Kde sa oprel lúč baterky, tam bol nejaký cencúľ, kvapeľ, kamenný kvet, stĺp... Bielej farby, ružovej, okrovej, hrdzavej...

Pod nohami nám čvrkalo mazľavé biele blato. Ozýval sa cinkot kvapiek vody. A zo siene viedli najmenej ďalšie tri chodby, ktoré odhalila Bercova baterka. Ktorou pôjdeme? Pred nami sa objavovali zázračné kamenné obludy, ktoré oživovala naša predstavivosť. Za nami sa zatvárala vlhká čierna opona.

„Aha, ružový lev!“ povedal Berco a mieril baterkou do roztvorenej papule plnej špicatých tesákov.

Postupovali sme k levovi, lebo vedľa neho sa černela jedna z chodieb. Vtedy Berco vykrikol. Niečo čľuplo a zahalila nás najčernejšia noc zo všetkých nocí. Ostal som stáť ako prikovaný, akoby som sa premenil aj ja na jednu z kamenných jaskynných oblúd. Tma a predo mnou čľapot.

„Peter, kde si?! Peter!“ počul som Bercov plačlivý hlas.

To ma odčarovalo, opäť som sa premenil na človeka. Ibaže som si nevidel ani na koniec nosa.

„Zasviet!“ ozval som sa konečne.

„Nemám baterku, utopila sa a som až po krk vo vode!“ horekoval Berco.

Kľakol som si a dlaňou som pred sebou nahmatal vodu. Studenú ako ľad.

„Pôdaj mi ruku, vytiahnem ťa.“

Nieкто predo mnou čľapotal. Ten nieкто bol Berco. Vedel som, že je to Berco, ale predsa som s napätím čakal na jeho dotyk, akoby ma malo niečo pohryzť.

„Tu som,“ zopakoval som a šmátral som pred sebou.

Konečne sa nám dotkli dlane. Cítil som, ako mi Bercove nechty vnikajú pod kožu. Z celej sily som mu stisol mokrú dlaň a ťahal ho z vody.

„Asi je tam nejaké jazierko.“

„Asi,“ zadrkotal Berco zubami.

Po štyroch sme liezli od neviditeľného jazierka, v ktorom sa Berco skoro utopil. Vyzliekol som si otepľovačky a vetrovku. Aj tak som mal na sebe ešte tepláky a hrubý sveter. Šťastie, že vonku tak mrzne... inak by si Berco nemal čo prezliecť. Svoje mokré handry zabalil do akéhosi batoha a po kole-

nách sme sa vydali hľadať východ. Ale nenašli sme ho. Možno sme ho aj našli, ale nevedeli sme o tom. Ustavične sme ložili sem a tam, potom tam a sem.

Hrozná tma bola ako poddajný múr, ktorý sa posúva a posúva, ale neprestajne človeka väzní. Doráňal som si dlane a kolená. Z prstov mi mokvalo niečo horkosladké a teplé. Asi krv. Čelo a temeno hlavy som mal samú hrču. Nevieam, koľko sme blúdili, lebo hodinky som mal na zápästí daromne. Nič som nevidel. Nič, nič, iba tmu. Už ma všetko bolelo. Ruky, nohy, chrbát. Bolelo ma úplne všetko. A kdesi vo mne niečo pišťalo

ako ten netopier, že sa z tejto pasce nedostaneme, že v nej ostaneme navždy pochovaní. Nikto nebude vedieť, kde sme. Nikto nebude vedieť, čo sa s nami stalo. Nikto nebude vedieť, že sme s Bercom objavili jaskyňu, ktorá sa stala naším hrobom.

Berco sa rozplakal. Nevieam, či ma oči pálili od tmy alebo od slz. Plakali sme a plakali.

„Možno je noc,“ ozval sa Berco. „Možno preto nič nevidíme a ráno sem azda prenikne trochu svetla.“

Pritisli sme sa k sebe, aby sme sa zohrievali vlastnými telami. Ešte chvíľu som si vyočoval oči. Daromne. Akoby sme boli ponorení do smoly.

„Takto je slepému Ondrišovi,“ zašepkal som.

Berco zahmkal. Ondriš sa túla po mestečku v čiernych okuliarech a s bielou paličkou. Ako môže trafiť, kam sa mu zachce? Otec mi hovoril, že sa takto túla po našom mestečku od vojny. Vraj pozná každý kameň. Ale nepozná mňa ani Berca.

Zistil som, že Berco spí. Pokojne si odfuku-

je, akoby sa vôbec nič nestalo. Počul som jeho dych. Snažil som sa aj ja zaspáť. Ale nespál som. Myslel som na mamu a na otca. Určite sa už starostia. Zrejme si myslia, že sme s Bercom niekde zablúdili. A my sedíme v jaskyni a čakáme na svetlo.

Zobudil som sa na smiech. Aj Berco. V jaskyni blikotali svetielka.

„Vstávajte, spachtoši!“ stál pred nami lesník Stopka. „Alebo tu chcete ako medvede polihovať až do jari?“

Medzi dvoma chlapmi v červených vetrovkách sme vyliezli z jaskyne. Ovalila nás zima.

„Ach ty... ale si nám s mamou nahnal strachu!“ objal ma otec. „Nebyť lesníka, nevieam, ako by to...“

Chlapi v červených vetrovkách nás zabalili do diek a cielt a spolu s Bercom nás uložili na také smiešne sane. Viezli sme sa domov. Mrzlo, až pukali duby. Vysoko, veľmi vysoko na oblohe sa trblietali vianočné hviezdy.

O poverovom rozprávani

Milé deti!

Iste máte všetky rady slovenské ľudové rozprávky. Popri rozprávkach však na Slovensku jestvuje aj mnoho krásnych poverových rozprávani. Sú to rozprávania o strigách, o čertoch, o ľudoch, čo sa vracajú z hrobu, o zmokoch, permoníkoch, škriatkoch, vílach, ktorých je možno toľko, koľko je na Slovensku hôr a dolín — a hôr a dolín je na Slovensku veľa.

Od rozprávok sa poverové rozprávania líšia tým, že zatiaľ čo rozprávky si ľudia rozprávajú ako vymyslené príbehy, ktorým síce neverili, ale obdivovali ich pre ich krásu a múdrosť — poverovým rozprávaniam verili. Tie si rozprávali ako príhody, ktoré sa im naozaj stali. Rozprávali si o vílach, ktoré naozaj stretli na určitom mieste, v určitý deň a hodinu.

Neskôr ľudia zmúdreli, prestali veriť poverám, ba začali sa aj hanbiť, že im niekedy verili, a preto si ich čoraz menej rozprávali. Zo života ľudí sa vytratili aj také pekné spoločné posedenia, ako boli páračky alebo priadky, kde si ľudia takéto neobyčajné príbehy rozprávali. Aj to je príčina, že poverových rozprávani ubúda.

A predsa aj ony patria k pokladom nášho národa! Je to poklad, ktorý dnes často strážia už len novodobí škriatkovia — zberatelia, národopisci.

Aj ja som zozbierala mnoho takých poverových rozprávani a niektoré z nich vám tu chcem teraz ukázať.

O Rune

Za tamtým kopcom, to je Kokava, a tam tiež bývali bane — bane na zlato. A v tých baniach žili takí malí banskí mužíci — volali ich permoníci. A žila tam aj taká malá ženička — tú volali Runa.

Nuž a chlapom, čo v tých baniach robili, baníkom, ustavične sa strácalo jedlo, čo si nosili do tej bane. Tak ďaleko to zašlo, že upodozrievali jeden druhého z krádeže. A nebola to maličkosť — veď tu bola chudoba, bieda, nedostatok, tu sa nerodil chlieb, tu ho nevedeli pestovať ako na Dolniakoch, kam sa chodilo na žatvy. A preto tí baníci začali striehnúť jeden na druhého, aby sa dozvedeli, ktorý z nich to kradne. A tak chytili — tú Runu! Mala malé deti — nuž to ona chodila kradnúť pre ne jedlo.

Chytili teda tú Runu a šikovali ju k richtárovi. A práve keď ju šikovali, bol na Kokave jarmok. Dobre sa pamätám — aj ja som práve na tom jarmoku bola a videla som, ako baníci tú Runu na jarmoku ukazujú a ako ľudia tú Runu obdivujú.

Práve prišla jedna žena z kokavských vrchov predávať rascu — a za utržené peniaze chcela kúpiť papriku. A počula som, ako sa tá malá Runa zasmiala a vykrikla: „Zdravie si predávate a chorobu kupujete!“ To akože rasca je zdravá a paprika zdravá nie je.

Runu potom nechal richtár zatvoriť. A ako bola zavretá tam, pri tom richtárovi, celú noc chodil jej mužiček okolo väzenia a volal: „Runa, Runa, hybaj domov, deti plačú.“

Nepustili ju však hneď, týrali ju, chceli z nej vytiahnuť priznanie, že to ona kradne baníkom jedlo, ale nepriznala sa, a tak ju nakoniec pustili. A keď odchádzala, vraj iba povedala: „Bolo bohaté bohatým, ale viac nebude!“

A od tých čias zmizlo z baní všetko zlato. Veru, taká bola tá Runa, taká dáka malá ženička to bola, banská.

O hadovi

A teraz vám poviem o tom hadovi! Moja stryná mala kravu. Nielen kravu — viacej statku. A ten statok sa chodil pásť — sám sa pásol. Ale tá krava ustavične odbiehala! Vždy nejaký čas bola kdesi preč. A rodina mojej strynej bola zvedavá, kde tá krava vlastne chodí. Lebo tá krava bola bez mlieka. Viete? Nuž tak sa raz pustili za ňou. A vidia, že krava ide k jednej skale — a z tej skaly vychádza had. A ten had tú kravu cical. Normálne ju cical! Tak preto tá krava bola bez mlieka! Strynej muž neváhal a toho hada zabil. A len čo toho hada zabil — aj tá krava zdochla. Áno. Momentálne. Zabil hada — zdochla aj krava.

Rozprávali mi ich väčšinou starší ľudia, ktorí im ešte trochu verili — a onedlho si ich vezmú do hrobu.

Ale naozaj treba týmto poverovým rozprávaniam pevne veriť, ak ich chceme rozprávať? Veď si ich môžeme rozprávať ako niečo, čomu my sami neveríme, ale čomu verili naša babka alebo dedko. Alebo ich môžeme rozprávať pre pobavenie. Stoja za to, aby sme si ich ďalej rozprávali — veď sú rovnako pekné a často aj múdre ako ľudové rozprávky!

Rada by som vedela, či sa nemýlim, ak verím, že aj vy, dnešné deti, ktoré už zo školy viete, že poverám veriť netreba, predsa len si pre potešenie semtam rozprávate niečo, čo ste počuli od svojich starých rodičov, alebo nebudaj čo sa vám samým prihodilo, takže ste na chvíľu, aj keď len zo žartu, nejakej povere uverili. (Veď sú aj mnohé súčasné povery — o čiernej mačke, o trinástke, o kominárovi!) Ak je to naozaj tak, ako dúfam, napíšte do Slnička takéto poverové rozprávania zo svojho života, alebo také, čo ste počuli vo svojom okolí — a Slničko ich uverejní. Pomôžte mi zistiť, ako to vlastne s poverovým rozprávaním dnes je — či naozaj odchádza so starými ľuďmi, alebo má na Slovensku aj svojich mladých „záchrancov“.

A teraz si prečítajte dve poverové rozprávania, ktoré som zapísala na strednom Slovensku. Prepísala som ich pre Slničko do spisovnej slovenčiny, aj stylisticky upravila, ale inak ich nechávam v takej podobe, v akej býva rozprávanie, keď jeden rozpráva a druhý počúva.

LUBOMÍRA FELDEKOVÁ

O čmeliakovi, čo priniesol sen

KDE bolo, nebolo, kde nebolo, bolo. Bolo to tak dávno, že sa už nikto nepamätá, či to bolo za Tatrami, či za Dunajom, alebo u nás v Driemavej Lehôtke. No bolo tam detí viac ako maku, len do spania im ani jeden večer nebolo.

Márne im rodičia natriasali vankúše, poprávali perinky, márne im vyspevovali uspávanky, rozprávali rozprávky. Deti len nespali a nespali. Až keď starší pospali, zdriemli si aj ony, aj to len na chvíľku, a už znovu domrzali.

V tej tvrdzi si jeden z rodičov spomenul, že raz v meste videl človeka uspávať ľudí slovami. Napísali teda do novín, že súrne hľadajú pána, čo uspáva ľudí. Keď už nedúfali, dostanovil sa a predstavil:

„Som hypnotizér, ktorého hľadáte. Uspím každého!“

No keď mu jeden cez druhého vyrozprávali, aká ho čaká náramne ťažká úloha, vylakal sa, až si poplietol uspávaciu formulku. A tak namiesto: „Uvoľnite sa, cítite sa príjemne, zatvárajú sa vám oči...“ povedal: „Uvoľni sa, cítiš sa príjemne, zatvárajú sa ti oči...“ A za smiechu

všetkých detí uspal sám seba.

Ráno uspávač s hanbou odišiel.

„Ale čo s tými odriemanými mrzútčatkami?“ húpali rodičia i starí rodičia, ktorí už od nevyspania sotva vláčili nohy za sebou. Radili sa, až sa rozhodli, že pozvú doktora. Nie hocijakého, ale takého, čo ide o ňom chýr po celom svete.

Na veľké prosenie a modlikanie sa svetoznámemu doktorovi napokon uráčilo prísť. Vypočul bedákanie rodičov, pohmkal, pokrútil hlavou a po dlhom premýšľaní vážnym hlasom prikázal:

„Pred spaním nachystať pre každé dieťa za lyžičku práškového cukru!“

Večer doktor chodil z domu do domu a do každej lyžičky prisypal trošku akéhosi prášku — vraj na spanie. No čo čert nechcel: každé dieťa, ako chcelo ten prášok prehltnúť, trošku z neho vdýchlo do nosa. I povstalo všeobecné kýchanie a z toho kýchania smiech. O spaní nebolo ani reči.

Ešteže bola tma. Inak by sa bol musel ten chýrny doktor

prepadnúť od hanby pod zem. Takto sa len pod pláštikom noci vytratil z dediny ako gáfor.

Ale čo s tými odriemanými mrzútčatkami?

Len čo ich prešiel chichot, zas bolo po starom. Márne im rodičia natriasali podušky, poprávali perinky, márne im vyspevovali uspávanky, vymýšľali rozprávky. Deti od driemania len zívali, pretierali si oči, hlávky si pchali pod perinky a poplakávali.

Oj, bolo to už na zúfanie!

Márne rodičia vyzývali skúsených hľadačov a posielali ich do sveta, aby našli čo len dajakú omrvinku snička. Nadarmo tí svet prehľadávali krížom-krážom. Vracali sa s prázdnyimi torbami, lebo každý sen na svete je v dajakej hlave, nuž ako ho z nej dostaneš?

Ako hej, ako nie, pomohol im v tom veľkom trápení — čmeliáčik.

Noviny nečítal, ľudskej reči nerozumel, len celé dni poletoval z kvetu na kvet. Jedného dňa priletel na lúku, na ktorej kvitlo plno spáča. Ten kvietok sa tak volá preto, lebo čaj z neho privoláva sen.

Čmeliak poletoval od kvietku ku kvietku. Z každého si chlipol sladučkej šťavy, v každom sa vykúpil v zlatistom peli. Už bol od neho ako zo zlata, ale od tolkej vône a od tolkeho sladučkého nektáru ho bralo na spanie. No spať sa mu ešte nechcelo, preto vylietol nad Kriváň, aby sa nadýchal čerstvého vzduchu. Poletoval nad Tatrami a pobzunkoval si takúto pesničku:

*Ja som basa,
čo sa vznáša,
bzun-bzun-bzun,
nad horami,
nad dolami,
bzun-bzun-bzun.*

*Vietor struny
mi rozzuní,
bzun-bzun-bzun.
Zlatú pieseň
svetom nesiem,
bzun-bzun-bzun.*

Ako si tak poletoval, krídelkami rozprašoval peľ a vôňu spáča. Vietor ich vzal a zavial až do nešťastnej odriemanej krajiny.

Deti aj rodičia hneď pospali,

nečakali ani na zotmenie. A spali a spali vari týždeň a ešte aj jeden pondelok. Deťom sa snívali sničky o jelenčekoch, čo majú spievajúce podkovičky, a o vtáčikoch so striebornými pesničkami v zobáčikoch.

Keď sa prebudili, ani nevedeli, komu majú za to šťastie poďakovať.

Odvtedy spávajú všetky deti na svete.

Možno preto, že ten čmeliáčik dodnes nad svetom lieta. Ale ktovie, či je to pravda?

Čo to? Počuješ aj ty? Čosi tu bzučí!

To si náš čmeliak unavený poletovaním z kvetu na kvet pobzunkuje čmeliu uspávanku:

*Slnko sadá,
ide nôcka — bzun,
kde je moja
postelôčka?
Bzun, bzun, bzun.*

*Každá lúka
je môj hotel — bzun,
každý kvet mi
steliť postel',
bzun-bzun-bzun.*

*Ruža vonia,
bodliak tlačí — bzun,
najskôr usnem
predsa v spáči,
bzun-bzun-bzun!*

Spievanie

ERIK GROCH

Pes Tuláčik ležal na schodoch a čítal knihu. Na knihe bolo napísané: Ako sa naučíš spievať.

„Musím sa naučiť spievať,“ povedal Tuláčik dievčatku Kláre. „Keď sa naučím spievať, budem slávny.“

„Nie je to zlý nápad,“ povedala Klára. „Ale možno nemáš na spievanie dobrý hlas.“

„A na čo mám dobrý hlas?“ opýtal sa Tuláčik.

„Na odháňanie zlodejov,“ povedala Klára. „Alebo na naháňanie králikov,“ pokračovala. „Alebo na zavýjanie na mesiac.“

Keď to Tuláčik počul, strašne sa urazil. „Ja mám hlas len na spievanie,“ povedal. A odišiel na povalu cvičiť spev.

Na povale bolo veľa miesta.

„To je dobre,“ povedal si Tuláčik. „Speváci potrebujú veľa miesta.“

Na povale bolo veľa dier, cez ktoré fúkal vietor.

„To je dobre,“ hovoril si Tuláčik. „Speváci potrebujú veľa čerstvého vzduchu.“

Na povale okrem Tuláčika nebol nikto. „To je dobre,“ tešil sa Tuláčik. „Speváci potrebujú byť sami, aby ich nikto nevyrušoval.“

Potom roztvoril knihu.

V knihe bolo veľkými písmenami napísané:

Najprv otvorte ústa, ako najviac vládnete.

Tuláčik otvoril ústa, ako najviac vládol.

Teraz sa zhlboka nadýchnite, radila kniha.

Tuláčik sa zhlboka nadýchol. A teraz zaspievajte Lá-lá-lá, čítal v knihe.

„Lá-lá-lá,“ zabrechal Tuláčik.

Na povalu vybehla Klára.

„Prečo brešeš?“ opýtala sa Tuláčika. „Vidíš nejakého zlodeja?“

„Nebrešem,“ povedal Tuláčik. „Spievam. A choď z povaly preč. Speváci potrebujú veľa miesta.“

Keď Klára odišla, Tuláčik znovu otvoril ústa, ako najviac vládol, zhlboka sa nadýchol a „lá-lá-lá“, zaštekol.

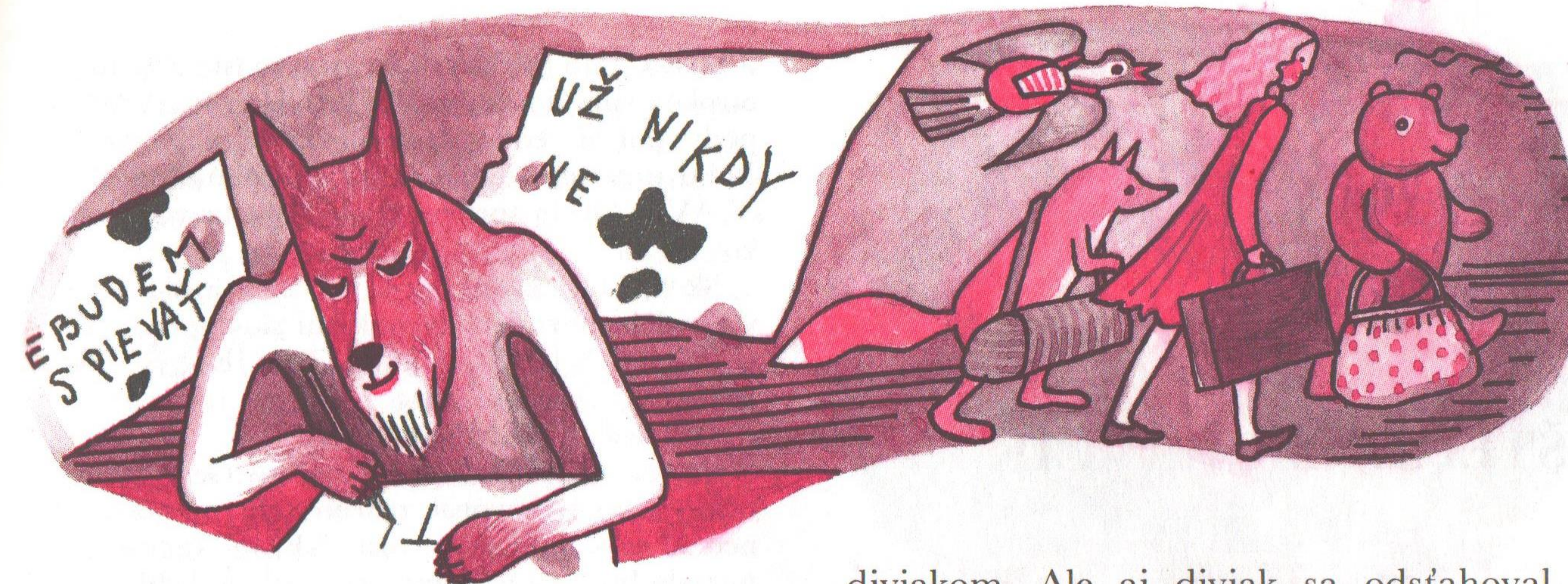
Na povalu znovu pribehla Klára.

„Prečo štekáš?“ opýtala sa Tuláčika. „Vidíš nejakého zajaca?“

„Ja neštekám,“ povedal Tuláčik. „Ja spievam. A choď z povaly preč. Vydýchaš mi vzduch. Speváci potrebujú veľa vzduchu.“

Keď Klára odišla, Tuláčik znovu otvoril ústa, nadýchol sa a začal zavýjať „lá-lá-lá, lá-lá-lá“.

Bolo to príšerné.

„Klára! Klára!“ volal Tuláčik. „Už som sa naučil spievať!“ Klára neprišla.

„To nič,“ povedal si Tuláčik. „Speváci potrebujú byť sami, aby ich nikto nevyrušoval.“

A brechal a štekol a zavýjal. A predstavoval si, aký bude slávny. Ale o chvíľu mu bolo smutno. Bol sám.

„Klára! Klára!“ vyvolával a bežal do kuchyne. Ale kuchyňa bola prázdna. Iba na stole ležal lístok: „Už som to brechanie, štekanie a zavýjanie nemohla vydržať. Odstahovala som sa. Klára.“

„Klára! Klára!“ kričal Tuláčik a rozbehol sa ju hľadať.

Najprv bežal za medveďom. „Medveď mi určite povie, kde je Klára!“ hovoril si cestou. Ale medveďi brloh bol prázdny. Iba na zemi ležal lístok. „Už som to brechanie, štekanie a zavýjanie nemohol vydržať. Odstahoval som sa. Medveď.“ Tuláčik sa rozbehol za jazvecom. „Jazvec mi určite povie, kde je Klára!“ hovoril si. Ale jazvecov brloh bol prázdny. Iba na zemi ležal lístok. „Už som to brechanie, štekanie a zavýjanie nemohol vydržať. Odstahoval som sa. Jazvec.“

Tuláčik sa rozbehol za líškou. Ale líška sa tiež odsťahovala. Potom sa rozbehol za

diviakom. Ale aj diviak sa odsťahoval. Potom sa rozbehol za ostatnými zvieratkami. Ale všetky zvieratká sa odsťahovali. Nikto nemohol vydržať Tuláčikovo brechanie, štekanie a zavýjanie.

Tuláčik sa vrátil do Klárinho domčeka. Schody pred domom boli prázdne. Chodba v dome bola prázdna. Klárina izba bola prázdna. Kuchyňa bola prázdna. Celý dom od povaly až po pivnicu bol prázdny. Tuláčik zostal sám. Chodil po prázdnom dome a premýšľal. Potom vzal hrubý zošit a vytrhol z neho listy. Na každý list napísal: „Už nikdy nebudem spievať. Sľubujem. Tuláčik.“

Prvý list nechal v kuchyni pre Kláru. Druhý zanesol medveďovi do brlohu. Tretí jazvecovi. Štvrtý líške. Piaty diviakovi. A ostatné zanesol ostatným zvieratkám. Nakoniec sa vrátil do domu. Lahol si do Klárinej prázdnej izby. A zaspal.

Celú noc sa mu sníval strašný sen. Snívalo sa mu, že je sám.

Ale keď sa ráno zobudil, Klára spala vo svojej posteli. Medveď bol na lúke. Jazvec pred brlohom. Líška v brlohu. Všetky zvieratká sa vrátili.

„To je dobre,“ povedal si Tuláčik ticho, aby nezobudil Kláru. A bol veľmi rád, že nie je slávny.

NAŠA ČARODEJNÁ ŠKOLA

ŠTEFAN MORAVČÍK

4. Čáry-máry s mestami a dedinami

Náš veľký učenec Matej Bel, zaslúžene nazývaný „veľká ozdoba Uhorska“, sa už pred mnohými rokmi zaoberal starobylosťou našich predkov. Bol pyšný na Slovákov, na ich dávnu a slávnú históriu. Už od vekov tu žili. To „dokazujú jednak historické pamiatky, jednak čisto slovenské názvy najstarších hradov, ktoré založili na vhodných miestach. Tak MURÁŇ je zo slovenského múr, LUBČA od ľuby, ZVOLEN akoby zvolené mesto, BOJNICE od boj. LIETAVA, BLATNICA, SKLABIŇA, LIKAVA, KRÁSNA HÔRKA a veľmi mnohé iné slová len potvrdzujú slovenský pôvod. Ba aj BANSKÁ BYSTRICA pôvodne a pred rokom 1255 nazývala sa Nová Ves... Ale aj bežné slovenské meno BYSTRICA, zhodné s názvom (bystrej) rieky učí, že tu voľakedy bývali Slováci...“

Písal sa rok 1718, keď náš veľký učenec rozmýšľal o menách našich miest a hradov. Chcel im prísť na koreň. Nelúštil tieto oriešky len tak zo zábavy. Nepriateľom Slovákov chcel dokázať, že naši predkovia tu boli dávno pred nimi. Nik sa nemá vyvyšovať nad náš národ a posmievať sa mu. Vidíme, že **etymológia** nie je len taká huncútska čarovačka, hranie sa so slovami. Nie-kedy viac dokáže — spolu s históriou, archeológiou, jazykovedou — ako vytasené šable, meče...

Matej Bel sa zaoberal aj otázkou, prečo sme SLOVÁCI, prečo sa tak voláme.

„Treba tu pripomenúť niečo o pôvode slova SLAVUS. Celkom mylná je mienka tých, ktorí si myslia, že slovo SLAVUS (Sláv, Slovan, Slovák)

a SCLAVUS (otrok) sú jedno a to isté a že meno otrokov sme dostali vtedy, keď Henrich Vtáčnik podmanil si jednu časť Slovanov v Nemecku. Málo pravdepodobné je aj odvodenie od slova SLÁVA. Oveľa správnejšie je odvodzovať Slovákov od slova SLOVO.“

Slovi, Slovieni, Slovania — čiže bratia v reči, v slovách, hovoriaci rovnakými slovami.

ČO NIE JE SLOVÁK, TO JE VŠETKO NEMEC. A čo Nemec — to nevedz. Hovor s ním, keď je NEMEC.

Pre našich predkov boli susední Germáni ako nemí, lebo nehovorili zrozumiteľným jazykom, nedalo sa s nimi dohovoriť. NEMY kedysi znamenalo brblavý a Nemec bol vlastne brbloš, kto chybne hovorí. Na začiatku to malo hanlivú príchut, znelo to ako prezývka. Naši predkovia sa už dávno dostávali do častého styku s Germánmi. A podľa toho sa aj pomenovali, odlišili: brblajúci a Slováci. Nepočujúci a počujúci, zrozumiteľne hovoriaci slová.

Názorov na to, prečo sme Slováci, bolo ako maku. Jedni tvrdili, že meno nášho národa pochádza od slova SLÁVA. Od nášho slávneho praotca Slováka a jeho ešte slávnejších potomkov. Česi tak odvodzovali svoje meno podľa praotca Čecha. Verilo sa, že sme Slovania, Slávi, lebo sme zažili veľa zaslúženej slávy. Je to milé vysvetlenie, vychádza z podobnosti slov. No až toľko tej slávy sme nezažili. Ľudovít Štúr sa už blížil modernému výkladu — že Slovák je od slova SLOVO. My sme Slovania, Slováci, lebo všetko musíme **vysloviť** — piesňou, spevom.

Slovákovi sa na Slovensku dobre darilo. Deti rástli ako z vody a Slováci si novú zem pre svojich synov hľadali. Tak prišli až k Dunaju, k tej veľkej vode — a na druhom brehu zbadali čudných zachmúrených ľudí. Na hlavách býčie rohy a v rukách ťažké oštepky.

„Hej, kto ste?“ pýtali sa naši.

Vojaci na druhom brehu zahrmtali, zamrmtali a pyšne ani kohúty vošli do vln Dunaja.

„Čo ste? Kto ste?“ zavolali Slováci znovu a silnejšie. Mysleli si, že ich tí druhí nepočuli. No tí len zahrmtali a zamrmtali: „Vas ist das? Slovaken?“

„Rozumiete im voľačo?“ čudovali sa naši. „Len si čosi brblú pod nos ako nemí. Sú to voľajakí Nemci.“ A tak im to meno prischlo.

A čo druhé národy? Napríklad ČESI.

Aj tu je viac názorov, niektoré sú dosť žartovné. Napríklad, že Čech je od arabského slova

šejch. Alebo že je to ten, kto má na-čech-rané vlasy, chochol na hlave, pačesy... takýto bojovník môže vyzeráť prečudesne — ako „čerch-mant“, čert. No vážni vedci sa domnievajú, že Čech znamená horniak, človek z vrchov. Na rozdiel od tých, čo žili v doline. (Slovenské slovo čeh, češko znamená diablik, škriatok, ktorý varuje kravy na paši v horách).

A čo naši severní susedia — POLIACI? Bývali vari na poli? Áno, sú to obyvatelia polí, rovín. Voľakedy sa volali Poľania. A CHORVÁTI majú vraj v mene zase horské chrbáty. MORAVANIA sa volajú podľa rieky Moravy a tá má zase meno od mora, močariny, mokravy.

SO SLOVENČINOU PREJDEŠ CELÝ SVET

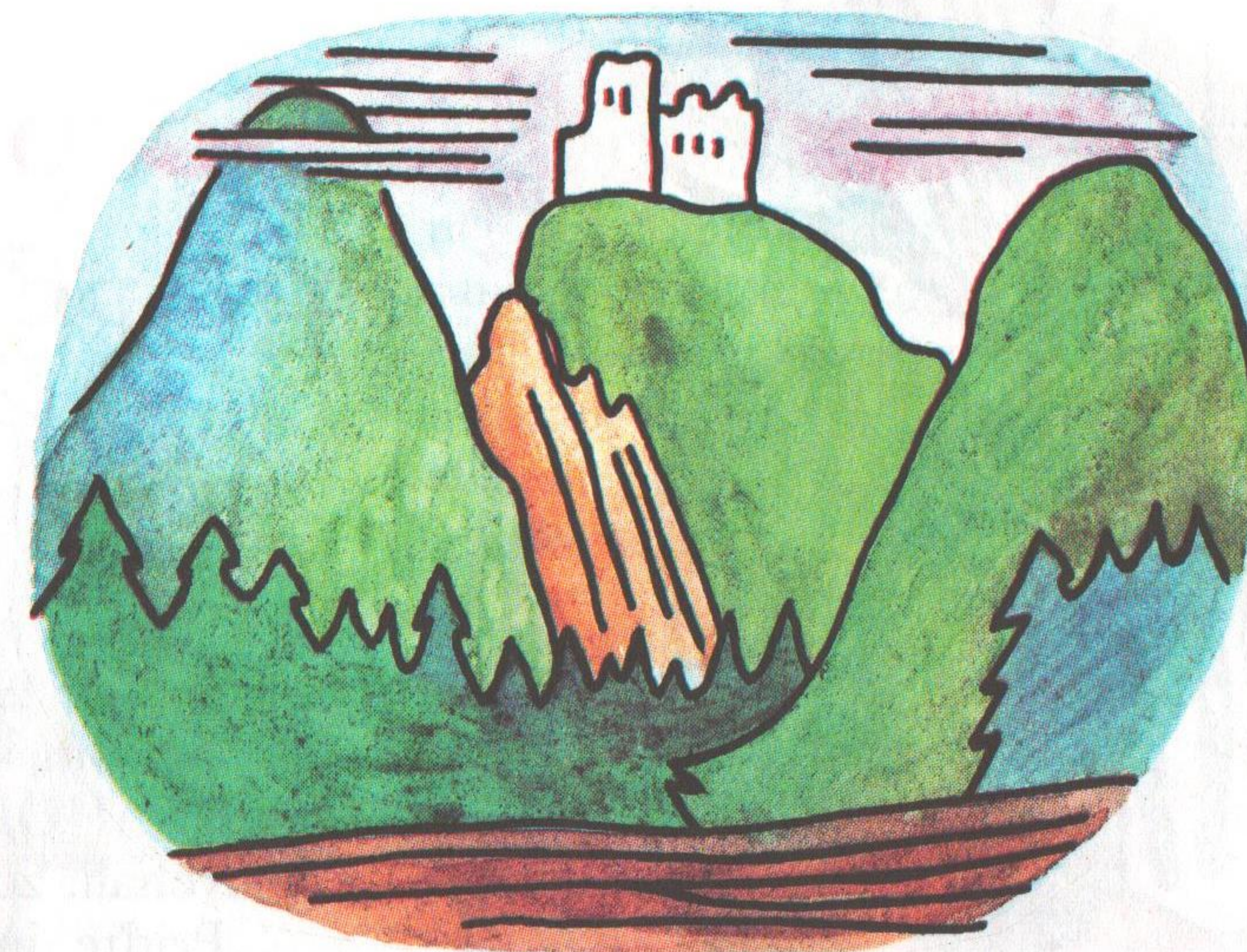
Rovnako sa dajú rozlúštiť aj mená našich miest a dedín. Napríklad BRATISLAVA — podľa čoho má meno? Podľa bratstva, ktoré slávi? Alebo podľa toho, že tam vedia BRAŤ rozum do hrsti?

Onedlho si bude naše hlavné mesto pripomínať 2000 rokov trvalého osídlenia a 700 rokov od udelenia mestských práv. Bratislava mala už toľko mien: BRASLAVESPURCH, BREZALAUSPURC, POŽOŇ, PREŠPOROK... Veľkou okľukou sme sa vlastne vrátili k starému menu, zachovanému z roku 907 — BRASLAVESPURCH, Braslavovo mesto, hrad. Meno Bratislava vykonštruoval zo starých zápisov náš veľký učenec Pavol Jozef Šafárik. Zapáčilo sa aj štúrovcom a preto ho používali už od roku 1844. Oficiálne sa však Bratislava Bratislavou volá od roku 1920.

Bratislava teda už v 9. storočí mala svoje slovenské pomenovanie. Z temných vírov dejín vyskočila na svetlo ako kvet. Sú to historické skutočnosti, ktoré sú dobrým dôvodom k národnej hrdosti. Hovorila o našom meste ako o starom kultúrnom centre veľkého významu. BRATISLAVA bola mestom už vtedy, keď mnohé slávne mestá dnešnej Európy boli ešte len dedinami...

PETRŽALKA má meno podľa zdravej zeleniny — petržlenu. Voľakedy tu žili záhradníci, ktorí zásobovali Bratislavu vitamínmi, zeleninou.

BANSKÁ BYSTRICA. Poznáme aj Považskú, Záhorskú, Novú Bystricu... Bystričku a Bystričany. Iste ste uhádli, že meno majú podľa bystriny, bystrej vody. Najprv to bolo meno potoka, pri ktorom sa ľudia usadili, neskôr sa

názov preniesol aj na dedinu pri ňom. Banská Bystrica sa volá podľa slávnych baní.

ZVOLEN skutočne znamená zvolené, vybrané miesto? Možno to bolo tak. Druhí vravia, že muž menom Zvolen bol vraj pánom hradu, ktorý dostal meno podľa neho.

Nedáme košom ani KOŠICIAM. Jedni spomínajú chlapíka menom Koš, druhí zase kosenie — vykosenú čistinu, na ktorej sa začalo stavať. Ďalší vravia, že meno majú Košice podľa toho, že ležia hore na kopci. Na začiatku vraj bolo podobné slovo ako Choč, vrch.

V ŽILINE zrejme už dávno žili naši. Alebo zakladateľom či pánom obce bol pán Žila, Žilín, Žilic. Obyvatelia potom boli Žilinovi ľudia, Žilinci či Žilinčania.

Je to ako pekná rozprávka. V Žiline sa žilo, v Malackách mlátilo (vraj sú to pôvodne Mlácky), v Piešťanoch bolo veľa piesku a v Humennom boli humná. Aj na nich sa mlátilo.

PREŠOVU dal meno slávny muž Preš — čiže Premysl, Preslav. Druhí zase tvrdia, že Prešov je jahodové mesto. Podľa maďarského „eperješ“ — jahodový.

Pri menách našich miest je často toľko výkladov ako maku v makovici. Je to preto, že naše mestá sú veľmi staré. Striedali sa tu celé národy. Každý národ si staré meno po svojom prečítal, aby mu porozumel. Napríklad taký ŠAMORÍN. Uhádli by ste, že je to naše SAN MARINO, svätá Mária?

Vedci to nemajú ľahké. Tak ako archeológ musí podľa črepinky džbána rozlúštiť kus dejín, tak aj jazykovedec. Ľudia si však pomôžu — urobia si svoj výklad, peknú báju, a je to.

Môj otec

JORDAN RADIČKOV

Nikto nebol silnejší ako on. Stromy v lese postínal niekoľkými údermi sekery. Stačilo, aby mi len raz dýchol na ruky, a hneď ma zohrial. Stačilo, aby povedal byvolom len jediné slovo, a tie hneď vstávali, vystierajúc chvosty.

Dokázal všetko. Schúlený v jeho tieni sníval som o tom, že raz aj ja budem silný, nebojácny a nepremožiteľný ako on.

Pozoroval som ho, keď sekerou zotínal stromy. So stonaním padali do snehu. Okolité kopce opakovali ozvenu ich vzdychov a ja som cítil, ako mi po chrbte behajú zimomriavky. Celá hora stenala a triasla sa pred sekerou môjho otca. Aj teraz ho vidím, s akou ľahkosťou nakladá zoťaté stromy na sane a sťahuje ich reťazou. Stromy sa ohýbajú a zmenšujú pod jeho rukami, akoby zväzoval snop slamy. Potom priaha dva byvol, čierne

Rozprávka o cirkuse

HOPSAHOP

JÁN MILČÁK

JEDNÉHO dňa sa začala zima a cirkus HOPSAHOP zastal v našom meste. Začalo sa veľké cirkusové zimovanie.

V zime je každému zima. A zima bola aj farebným písmenám HOPSAHOP, preto sa v ten večer nerozsvietili. Jediný som sa vybral do cirkusu. Diváci, ktorí v lete v cirkuse HOPSAHOP tleskali, sa smiali, alebo od strachu ani nedýchali, zohrievali sa doma pri radiátoroch.

„Príďte inokedy, teraz každý spí,“ povedala krásavica Rozalinda, ktorá predávala vstupenky na cirkusové predstavenia.

Rozalinda nemala pravdu. Nespal každý. Spali iba stromy v parku, pretože boli prikryté perinou, a riaditeľ cirkusu HOPSAHOP, pán Hugolín. Vošiel do maringotky a uložil sa na zimný spánok.

Zimný spánok je iný ako spánok letný. V zime spal pán Hugolín dvakrát denne, vo dne a v noci. V lete iba raz, v noci.

V cirkuse HOPSAHOP bolo zamestnancov ako maku na makovom koláči: klauni, krotitelia, žongléri, opička Mery, slonica Alica, artisti a akrobati, arabské kone, ekvilibristi, povrazochodci a krasojazdci, pudlíky, hroch, cirkusová hudba a tri leopardy, Leo, Meo a Neo. Celú zimu hrali Čierneho Petra.

Karty nehrala iba krásavica Rozalinda. Bola vášnivou čitateľkou rozprávkových kníh. Najradšej čítala o Budkáčikovi a Dubkáčikovi.

„Ako mi je len tých prasiatok ľúto!“ povedala.

Vyšla z maringotky, aby si poplakala v parku. V klietke zivali tri leopardy: Leo, Meo a Neo.

„Prečo nehráte?“ spýtala sa Rozalinda.

„Nudíme sa,“ povedal Meo. „Hrali sme celý deň.“

„Mal by si povedať pravdu, nikto nevyhral,“ povedal Leo.

„Nikto nevyhral?“ čudovala sa Rozalinda.

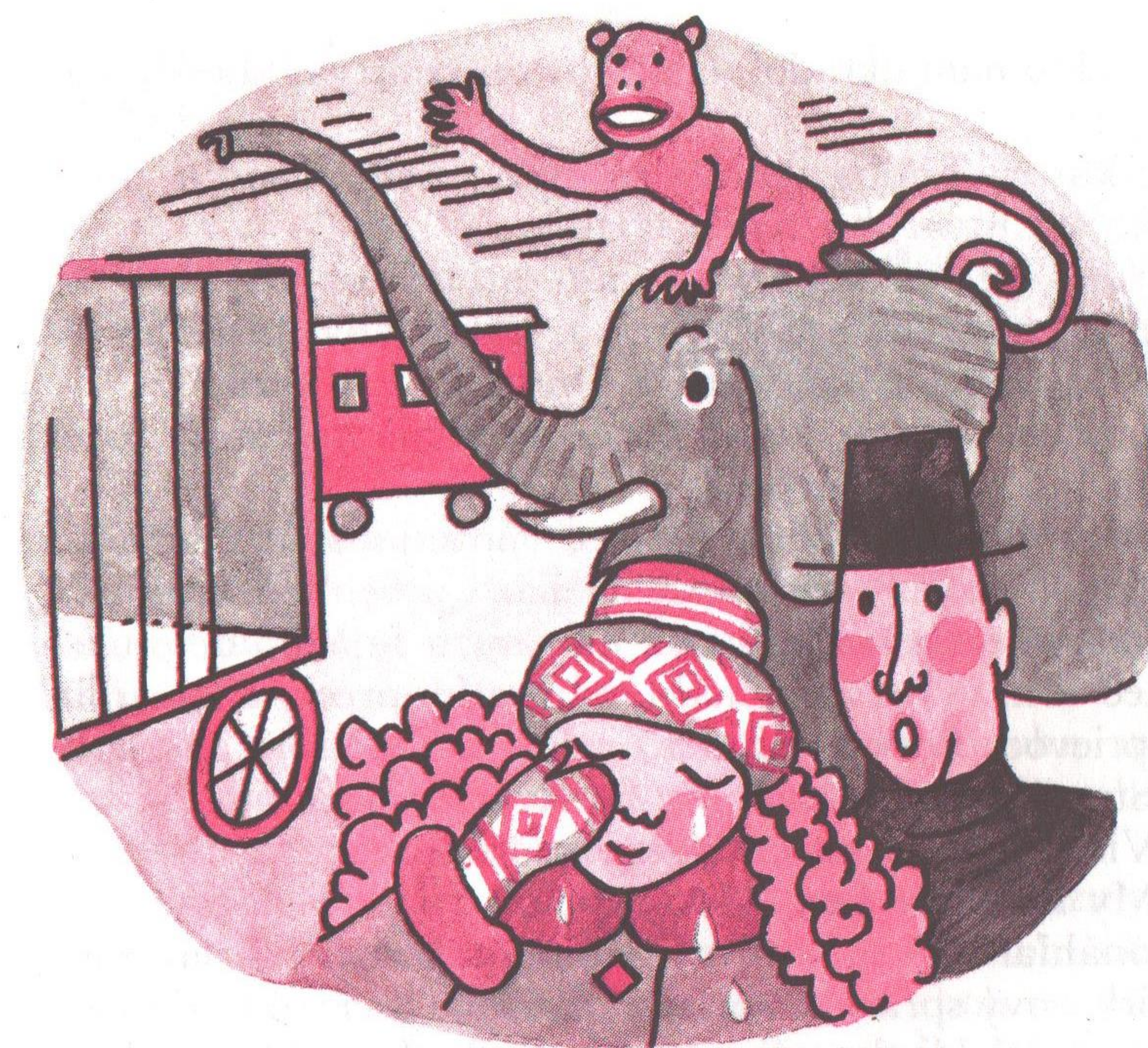
„Všetci sme rovnako šikovní,“ povedal Neo, „nikto nevyhral, a nikto neprehral.“

Rozalinde bolo leopardov ľúto. Rozplakala sa ešte viac.

„Prinesiem vám knihu, budete si čítať,“ povedala.

Vrátila sa do maringotky a priniesla knihu, ktorú mala najradšej.

Leopardy sa dali do čítania. Páčilo sa im, ako sa Budkáčik a Dubkáčik vybrali do sveta.

„My sme sa zo sveta vrátili a nestretli sme geletkára,“ povedal Neo.

„Mali by sme sa vybrať znovu,“ povedal Leo.

Ale čoskoro na to zabudli. Čítali o Budkáčikovi a Dubkáčikovi a ustavične sa smiali.

„Čomu sa tak chichocete?“ spýtala sa opička Mery.

„Čítame si rozprávky,“ odvetili leopardy.

„Čítajte hlasnejšie, aby počul aj hroch,“ povedala Mery, ale myslela na seba.

Opička Mery zimovala v klietke vedľa hrocha a rada chodila na návštevy. Šikovne otvorila klietku a presťahovala sa k leopardom. Všetci sa na príhodách prasiatok zabávali.

Keď sa zvečeriло a leopardy nevideli na písmenká, vrátila sa Mery do svojej klietky a sladko zaspala. Na druhý deň bola leopardia klietka prázdna.

Krásavica Rozalinda vyšla potešiť leopardy, lebo si myslela, že ich osudy Budkáčika a Dubkáčika rozlútostili. Ibaže s rozprávkami je to tak, jedného rozlútostia, iného rozveselia. Prebudila riaditeľa pána Hugolína.

„Nie sú tu miláčikovia obecnstva!“ zvolala.

„A kde sú?“ opýtal sa rozospatý riaditeľ.

„Fuč!“ povedala Rozalinda.

„Kde fuč?“ nechápal riaditeľ.

„To nikto nevie,“ povedala Rozalinda.

„Poplach! Poplach! A ešte raz poplach!“ zvolal riaditeľ.

Slonica Alica zatrúbila a na všetkých maringotkách sa pootvárali okná.

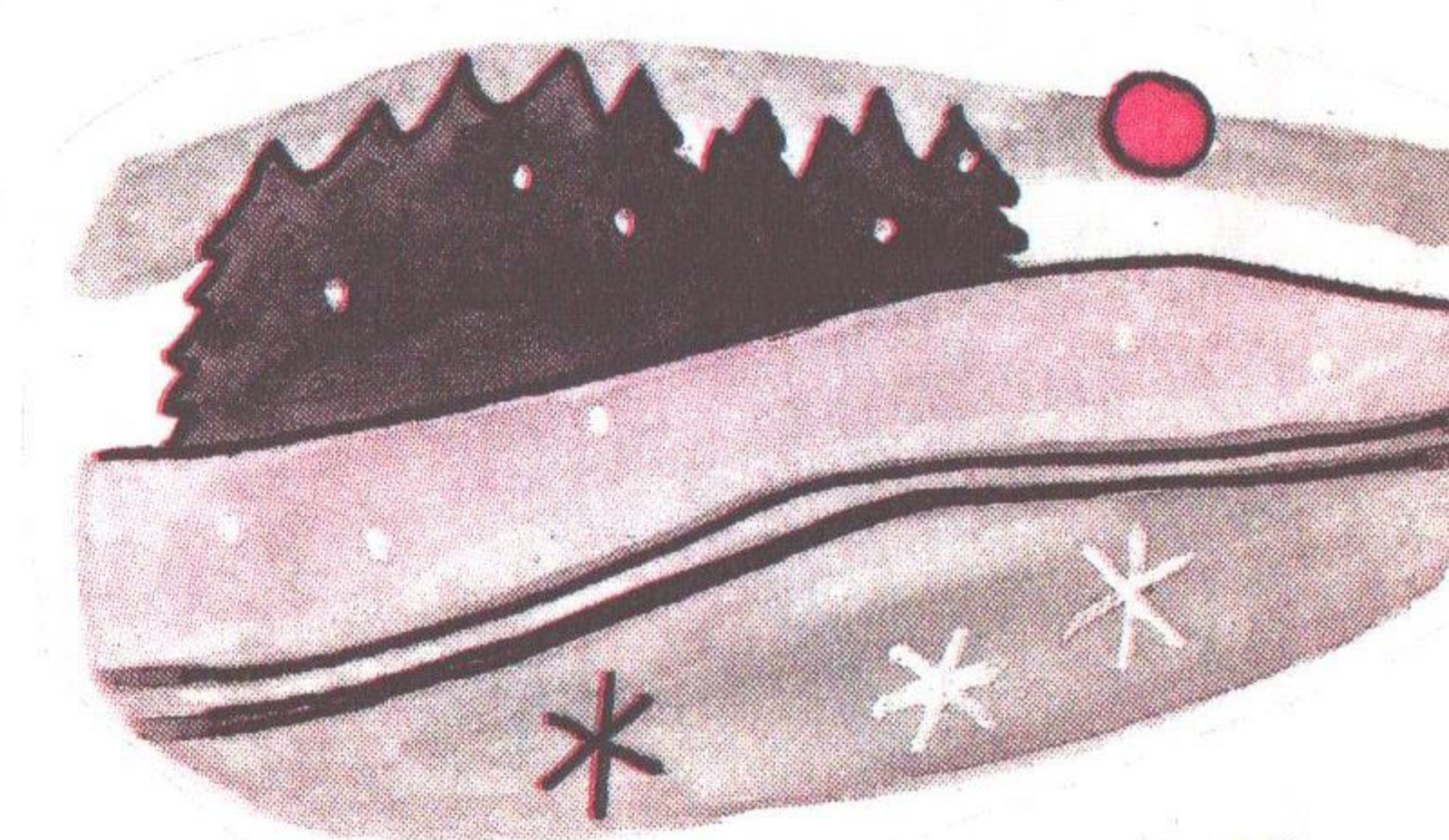
a obrovské ako draky z rozprávok starej mamy. Tie sa však nemôžu pohnúť, lebo sklznica na saniach zamrzla. Otec sa opiera ramenom o sane, rozhýbe ich a byvol ľahko vykročia po vyšliapanej ceste.

Sedím na saniach, zakrútený do otcovho stareho kožuška a pozerám, ako otec vpredu ťažko kráča a zľahka drží byvol za reťaz. Čierne draky kráčajú za ním poslušne ako psíky a ja stále neviem pochopiť, odkiaľ sa v otcovi vzala taká sila, ktorá pokoruje všetko okolo seba.

Slnko sa kotúľa po oblohe spokojne a s istotou. Môj otec si zapaluje cigaretu a vedie byvol po ceste — spokojne a isto. Neočakávané sa však pošmykne a padá do snehu celkom tak, ako ja padám na kĺzačke. Zrazu mi je nepríjemne, ba takmer sa mi chce plakať od hanby, že som videl svojho otca padnúť do snehu, že som videl, ako sa cítil bezmocný, hoci len na chvíľočku.

Dnes neverím, že to bola pravda, hoci si dobre pamätám, ako si otec čiapkou striasal zo seba sneh a usmieval sa vinovato a trochu urazene. Aj ja som sa cítil vinovato a urazene, lebo to nebol nikto iný, ale môj otec, ktorý bol pre mňa všetkým.

Prel. JANA MACKOVÁ

Hádanky

JOZEF PAVLOVIČ

Vie sa o nej,
že je z lesa,
keď pracuje,
skrakuje sa.

(Ceruzka)

V daždi riadne
cestujeme,
keď sme hladné,
cestu jeme.

(Dažďovky)

Išlo nebo
na nákupy,
nakúpilo
iba krúpy.

(Krausavec)

Keď sa vráti
z tancovačky,
drieme v kúte
postojačky.

(Mella)

Na ohnisku
chtylo sa,
dymilo sa
spod nosa.

(Fajka)

„Niekoľko nám ukradol miláčikov obecnstva,“ bedákal pán Hugolín.

Cirkusová hudba zahrála smutno veselú melódiu, pretože vedela vyhrávať iba veselé skladby.

V tom čase vykračovali po námestí tri leopardy: Leo, Meo a Neo. Stretli chlapca Ondrejka, ktorý ťahal prázdne sane. Leopardy vyskočili na sane a Ondrejko ich vozil.

Ponáhľal som sa kúpiť kocúrovi Kilimandžárovi mlieko. Kocúr bol veľmi netrpezlivý.

„Sú väčšie ako Kilimandžáro,“ povedal som Ondrejčkovi.

„Nie sú moje,“ odvetil Ondrejko, „ja ich len vozím.“

Nato sa rozbehol, naskočil na sane a fujazdil dole ulicou.

Keď som vyšiel z obchodu, námestím prechádzal cirkusový sprievod. Posledná išla Rozalinda. Z očí jej padali slzy.

„Stratili sa nám leopardy,“ vzlykala Rozalinda.

„Videl som tri leopardy,“ povedal som.

„My hľadáme Lea, Mea a Nea.“

Ponáhľal som sa kocúrovi Kilimandžárovi zohriať mlieko.

Cirkusový sprievod obišiel celé mesto a vrátil sa do parku. Z leopardej kľetky sa ozýval smiech. Leo, Meo a Neo si čítali rozprávky.

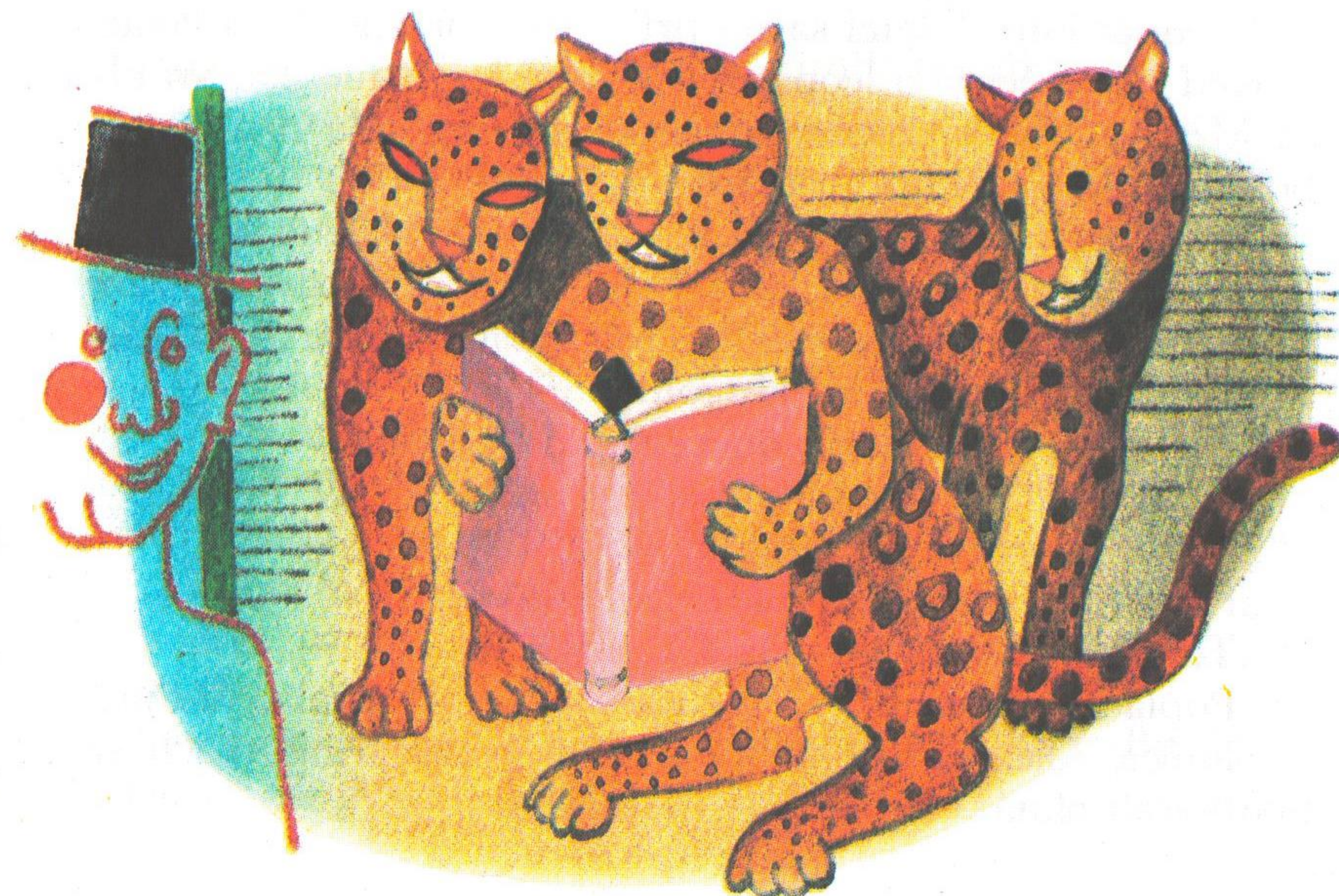
„Nevedel som, že sánkovačka je taká príjemná,“ povedal Leo.

„Chceli sme ísť do sveta,“ ozval sa Neo.

„Pôjdeme inokedy, keď po svete bude chodiť geletkár,“ povedal Meo.

Dvierka na kľetke boli otvorené. Zabudla ich vo večernej tme zatvoriť opička Mery.

Riaditeľ cirkusu pán Hugolín nemyslel na zimný spánok. Posadil sa k leopardej kľetke a počúval príhody o Budkáčikovi a Dubkáčikovi.

Bzovíčan a mucha

JOZEF PAVLOVIČ

LETNÁ páľava vie niekedy človeka poriadne zmoriť. Vôbec sa nečudujem, že jeden Bzovíčan zatúžil v najväčšej horúčave lahnúť si aspoň na chvíľu do tieňa Bzovického hradu.

Horkýže však odpočinok, keď si z vás mucha spraví letisko. A pritom bzučí a bzučí, až vám z nej v hlave bzučí.

„Ideš do Bzenice!“ zahnal sa Bzovíčan na muchu.

Mucha odletela, no o chvíľu tu bola zasa. Asi si rozmyslela v takej horúčave cestovať, Bzenica je až v druhom okrese.

„Ideš do Bzenca!“ zahnal sa Bzovíčan druhou rukou. No ani teraz nedosiahol svoje. Nie div, Bzenec je ešte ďalej, až kdesi na Morave.

„Ideš do Bziniec!“ oháňa sa chlap oboma rukami. No všetko márne. Asi mucha nevie, ktoré Bzince myslí. Či tie Horné, či tie Dolné.

Prestal sa Bzovíčan oháňať. Uvedomil si, že klin sa klinom vybija. Že viac dosiahne, ak muče názorne predvedie, aké je to príjemné, keď niekto niekomu bzučí okolo uší.

Sadol si, oprel sa o hradný múr a spustil:

„Milá Bzuzuliena! Prelabzboval som už kus sveta od obzzzoru po obzzzozor. Všeličo som si v ňom poobzzzzzeral, obzzzzzzvlášť Jana Bzzzzzzzdochu zo Bzzzzzzzenova a Fera Chabzzzzzzzzdu zo Bzzzzzzzzzín. Ale ja som Matúš Kobzzzzzzzzza zo Bzzzzzzzzzvíka. Bzzzzzzzzzzovík však nie je len obec, Bzzzzzzzzzzovík je aj hrad. No Bzzzzzzzzzzovík nebol hrad od začiatku. Bzzzzzzzzzzovík bol najskôr kláštor. Až keď kláštor opevnili, stal sa Bzzzzzzzzzzovík hradom. Veľa hradných pánov mal Bzzzzzzzzzzovík. Dnes však na Bzzzzzzzzzzovíku nepanuje nik, lebo Bzzzzzzzzzzovík je už zrúcanina...“

Ďalej už Bzovíčan nepokračoval, ale pozeral, čo na to mucha.

Tá si najprv dvoma prednými nohami zapchala uši. Potom ostatné štyri vzala na plecica, roztiahla krídla a ubzikla ponad bzovické hradby.

To sa Bzovíčanovi potom driemalo. V tieni Bzovického hradu bolo ticho, že nebolo počuť ani mušku.

Modré husi na červenej tráve

VILIAM KLIMÁČEK

Malý Justín nepoznal farby. Nevedel, ktorá je modrá, ktorá zelená, ktorá červená. V škole mával z kreslenia päťky: kreslil modré husi na červenej tráve.

Nikomu sa to nepáčilo, iba on vrel:

„Tak to u mňa vyzerá! Je to pohľadnica z mojej krajiny!“

Nepomohlo. Ďalšia päťka.

Nakoniec si ceruzky označil: na modrej urobil nožikom zárez, na červenú prilepil žuvačku, zelenú si dal za ucho.

Ajtaxsamuvšetkopomotalo!

Ale pre päťku nikdy neplakal, lebo sa už tešil na cestu domov. Zíde zo schodov a uvidí svoj krásny svet: Po oranžovej oblohe budú lietať fialové lastovičky. Ružové stromy zašuchocú bielymi listami. Modrý vietor pozametá okrové ulice. Farby vybuchnú ako bláznivý ohňostroj.

Justín to všetko uvidí, no ani jednu z farieb nevie pomenovať, preto si celý svoj krásny svet vryje do pamäti.

Tak pôjde zo školy domov po červenej tráve a za rohom stretne jednu modrú hus.

Kresba VIERA BOMBOVÁ

Knižná Polička

Aké by to boli Vianoce bez vianočného stromčeka? Nesmie chýbať v žiadnej rodine. Ani v tej našej — slniečkárskej. A veru ani nechýba. Máme ho tu — na našej knižnej poličke, ovešaný medovníkovými srdiečkami. Možno sa vám zdá, že je akýsi čudný, že papierovo šušťí, šepoce, ale keď sa pozriete bližšie, uvidíte prečo. Nie, nie sú to len papierové reťaze! Sú to knihy pre vás, deti, knihy z vydavateľstva Mladé letá.

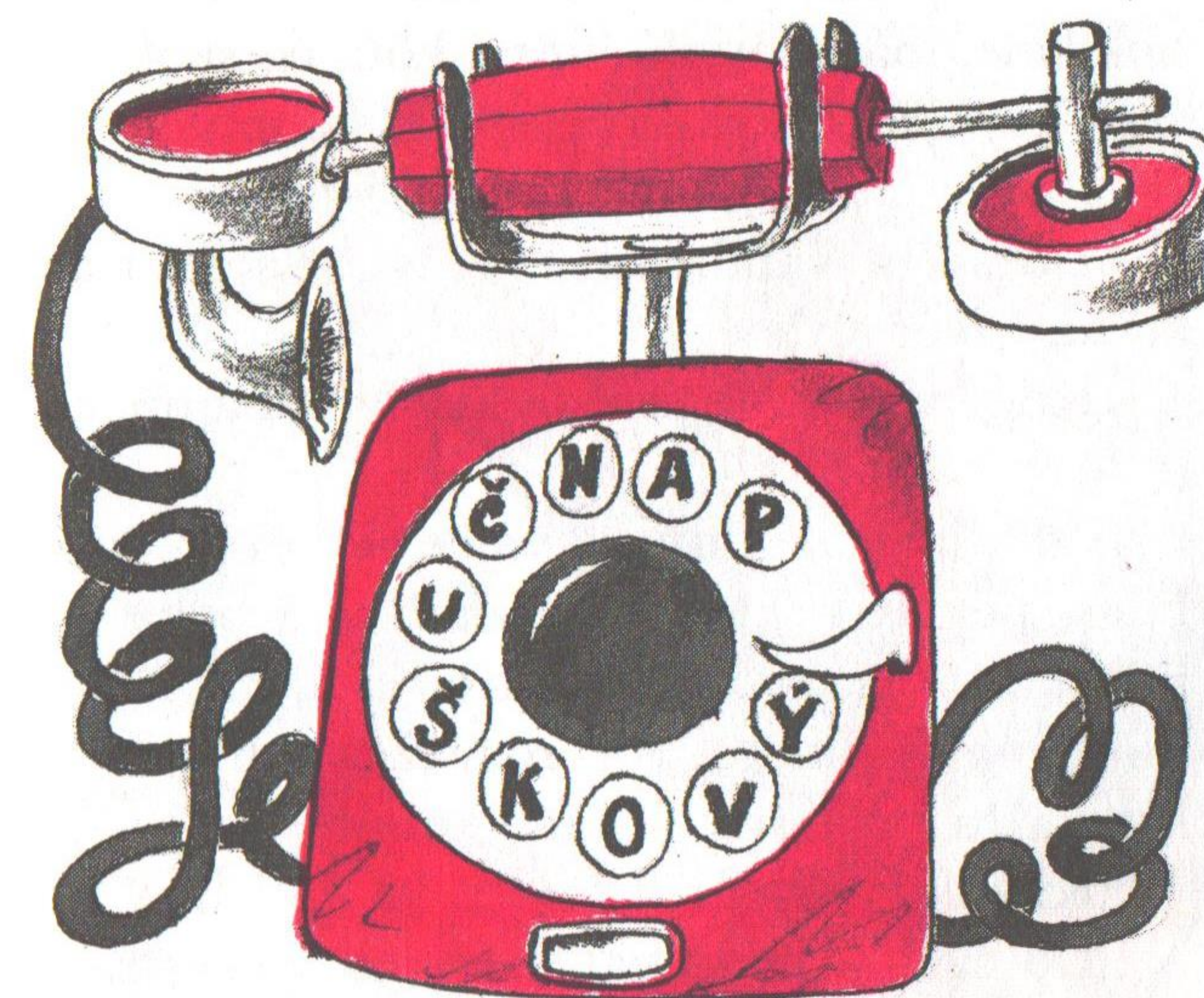
A čože by ste chceli pod stromček? Zvonček z Fudžisanu? Pančuškový telefón? Alebo dokonca Nebo na gombík? Tak pekne pomaly. Darčeky budeme vybaľovať jeden po druhom a postupne ich vypravíme do sveta. Ak sa niektorá z knižiek ocitne pod vašim vianočným stromčekom, nezabudnite nám o nej napísať. Čaká vás malá odmena Slniečka.

Od jari do zimy sa na niečo tešíme. Raz na Vianoce, inokedy na prázdniny. Od jari do zimy je aj názov knižky Márie Rázusovej-Martákovovej, plnej plnuček pekných básničiek. Pre deti, ktoré ich rady čítajú, máme ešte jedno prekvapenie: **Nebo na gombík!** A viete, čo nám o tejto knižke prezradil Daniel Hevier? Že je ako pestrofarebný

kabátik s dvadsiatimi gombíkmi. Čo gombík — to jeden český básnik. A každý z nich vám v každej básničke voľačo prezradí: napríklad — čo je to Aprílová škola, čo sa skrýva pod záhadným menom Čumbulák, alebo chcete vedieť, čo je slza? „Slza je voda, čo je sama.“ Tak aby ich bolo u vás čo najmenej!

Pre tých, čo si myslia, že majú dobre nabrúsený jazyk, máme **Zlomjazýček** Štefana Moravčíka. Je to knižka básničiek pre menšie deti, čo však nikomu nebráni, aby si jej čítaním nevyskúšal aj svoje vlastné „schopnosti“. A tak — nech sa páči do trmy-vrmy, do šašoviniiek, tralalákačiek a iných minipipitipov! Začínáme: Pštrosice, pštrosy aj pštrosičatá...

Videli ste niekedy školu, ako si vykračuje po ulici a ide si po svojho zábudlivého žiaka? Alebo triedu, ktorá sa odrazu premení na autobus? Všetko je možné v knižke Márie Ďuríčkovej **Nie je škola ako škola**, ktorá vám prezradí, ako to bolo naozaj.

Nechceli by ste pod stromček **Pančuškový telefón**? Prečo? Nuž preto, aby ste mohli zavolať všetkým dobrým kamarátom, keď vám je smutno a keď sa cítite sami. V knižke **Pančuškový telefón** ich je veľa: Čierny Peter, Kamil, Ada, Simona, Dáša, Ivan a ďalší. Každý z nich má svoje starosti a svoje vážne tajomstvo. Ale každý z nich vždy vie, že stále sa dá nájsť čosi krásne, nezvyčajné, radostné... Mílniky s trblietavými očami, Ananášový mesiac, Chrobačí dom. Aj smútok patrí do vášho sveta, je niekedy tam, vo vás, ako niečo navyše, čo omína. Ak sa vám ho však podarí prekonať, vždy ste o niečo múdrejší a opäť dokážete nájsť svoju studničku radosti.

Pre milovníkov dobrodružstva a ďalekých ciest máme pripravené dve „pochúťky“: **Zvonček z Fudžisanu** — vzrušujúci a pritom priam zábavný cestopis Borisa Ivančova zo svojich potuliek po Japonsku a **Objavovanie Ameriky** — veľkú, bohato ilustrovanú knihu o slávnych moreplavcoch, cestovateľoch, ktorí sa zaslúžili o „objavenie“ nového kontinentu.

A to už je dnes všetko.

Stačí len tíško zazvoniť a Vianoce prichádzajú...

LUBICA KEPŠTOVÁ

KRESBY PETER CPIN

Hadařum kvadařum

Hádanka č. 1:

Podľa čoho dostalo vydavateľstvo Mladé letá svoje pomenovanie?

Hádanka č. 2:

Čo majú spoločné knihy **Jakubko**, **Zlato a slovo**, **Kniha džunglí**, **Tarzan z rodu opíc**, **Zakopaný meč**, **Kočovníci severu**, **Slovenské báje**, **Kuriatko a obláčik**? Je to priezvisko, skryté v tejto prešmyčke

AJ MACH

Hádanka č. 3:

V týchto nápisoch sú skryté názvy piatich slovenských rozprávok:

NA BORE

VLÁSOK ZLATA

ROK PRAROK

ADA ZLÁTI PARK

MNE IHLU A TA NA PÁNA ZLA

Aké sú to rozprávky a v ktorej knihe ste ich našli?

Rozlúštenie z č. 2:

Ľudmila Podjavorinská: **Čin-Čin**, **Zajko-Bojko**, **Už ho vezú**, **Bienále ilustrácií Bratislava**, **Aby sa naučil kresliť**. Verne, Andersen, May

Odpovede posielajte na korešpondenčnom lístku na adresu **Redakcia Slniečka**, **Sworovova 3**, **815 19 Bratislava** do **30. decembra 1989**. Piatich lúštitelov odmeníme knihami.

Knihy posielame týmto výhercom septembrového kola súťaže: **Bohdanovi Grznárovi z Klenovca**, **Simone Vaňkovej z Lazov pod Makytou**, **Marianovi Zaťkovi z Dúbravy**, **Marcele Špánikovej z Bratislavy** a **Tomášovi Kyselicovi zo Svinnej**.

Ako išlo vajce na vandrovku

Za starých čias pobralo sa vajce vandrovať. Ako? Nuž ako každé vajce. Urobilo kotúl a pustilo sa, kadiaľ mu bola ľahšia cesta.

Kotúľa sa, kotúľa, a tu mu cestu zastane rak.

„Kdeže, kde?“ pýta sa vajca rak.

„Do sveta vandrovať.“

„Kde ty, ta i ja,“ vraví rak a už sú dvaja.

Idú, idú, ako idú — vajce sa kotúľa, rak kráča pospiatky, a tu im cestu zastane kačka táč-kač.

„Táč-kač, kdeže, kde?“ pýta sa.

„Do sveta vandrovať,“ vravia vajce a rak.

„Kde vy, ta i ja,“ ani sa nenazdali, a už sú traja.

A tak idú, ako idú — vajce sa kotúľa, rak kráča pospiatky, kačka táč-kač sa z boka na bok kolembá, a tu im cestu zastane moriak.

„Hudri-dudri, kdeže, kde?“ pýta sa ich.

„Do sveta vandrovať,“ vravia vajce, rak a kačka.

„Kde vy, ta i ja,“ ani sa nenazdali, a už sú štyria.

A tak idú, ako idú — vajce sa kotúľa, rak kráča pospiatky, kačka táč-kač sa z boka bok kolembá, moriak dudre, a tu im cestu zastane kôň.

„Míhahá, kdeže, kde?“ pýta sa ich.

„Do sveta vandrovať,“ vravia vajce, rak, kačka a moriak.

„Kde vy, ta i ja,“ ani sa nenazdali, a už ich je päť.

A tak idú, ako idú — vajce sa kotúľa, rak

kráča pospiatky, kačka táč-kač sa z boka na bok kolembá, moriak dudre, kôň, čo skok, to kopytom klop, a tu im cestu zastane vól.

„Bú-bú, kdeže, kde?“ pýta sa ich.

„Do sveta vandrovať,“ vravia vajce, rak, kačka a kôň.

„Kde vy, ta i ja,“ ani sa nenazdali a už ich je šesť.

A tak idú, ako idú — vajce sa kotúľa, rak kráča pospiatky, kačka táč-kač sa z boka na bok kolembá, moriak dudre, kôň, čo skok, to kopytom klop, vól rozvážne chvostom šibe, a tu im cestu zastane kohút.

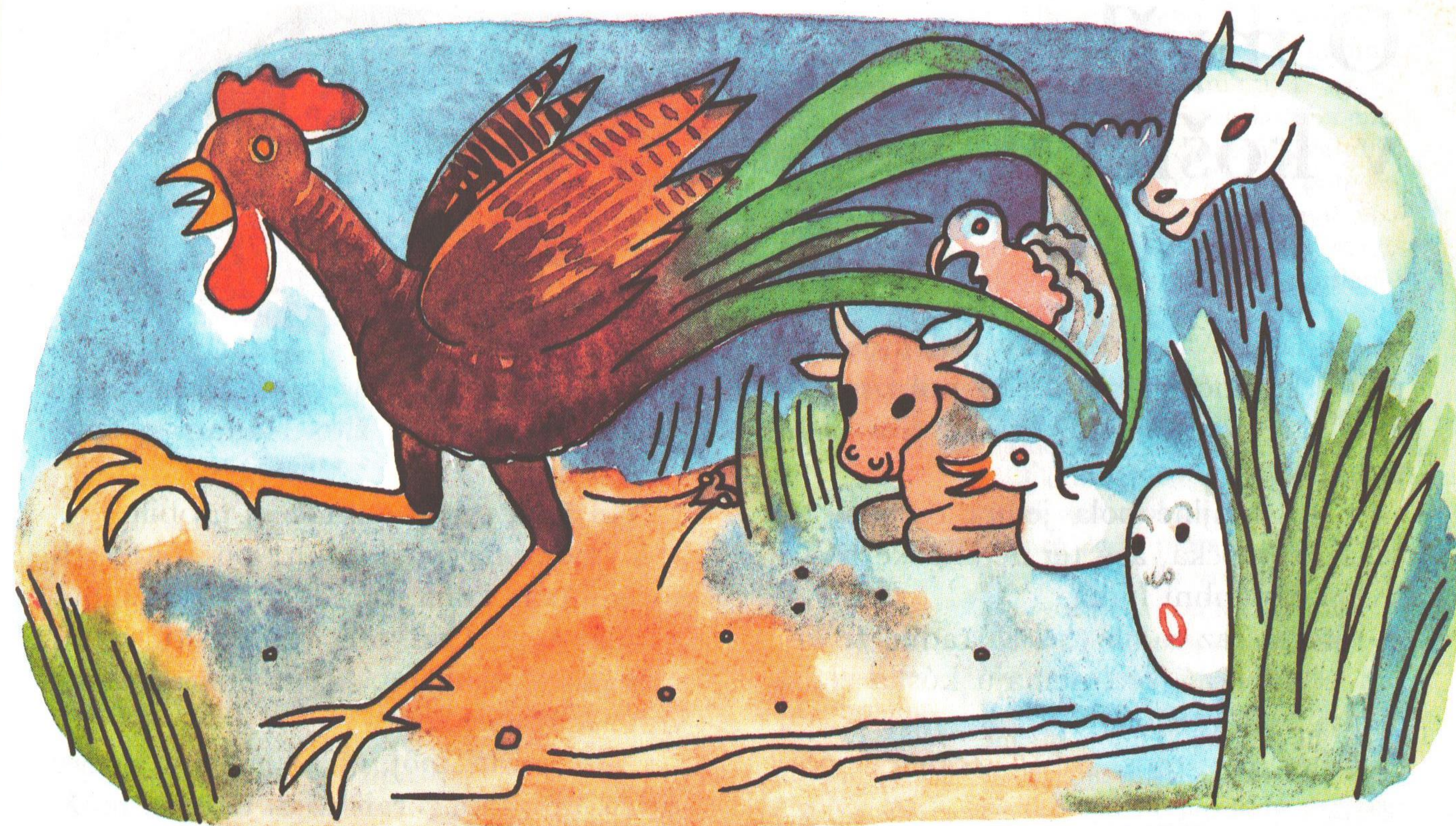
„Kikirikí! Kdeže, kde?“ pýta sa ich.

„Do sveta vandrovať,“ vravia vajce, rak, kačka, moriak, kôň i vól.

„Kde vy, ta i ja,“ ani sa nenazdali, a už ich je sedem.

A tak idú, ako idú — vajce sa kotúľa, rak kráča pospiatky, kačka táč-kač sa z boka na bok kolembá, moriak dudre, kôň, čo skok, to kopytom klop, vól rozvážne chvostom šibe, kohút im do kroku hrdo vyspevuje.

Vandrujú verní kamaráti, iba keď ich v hustej smrečine zastihla noc. Konáre pukocú, ihličky šuchocú, dvíha sa vietor, búrka sa

blíži, tma ako v rohu. Všade pusto a smutno. Jaj! Beda! Strach! Navyše kamarátom v bruchu cigáni hrajú, hlási sa hlad. A tu zrazu prask!

„Čo to?“ skikiričí kohút. Nič nedbá na hrdý hlas, rozťahne krídla a s vetrom opretekly letí v diaľ.

Tisnú sa šiesti kamaráti v húštine, zubami drkocú, keď tu zrazu nablízku zareve zver.

„Bu-búúú, veď je to vlk, zachráň sa, kto vieš!“ bučí vól a hlava-nehlava, ženie sa preč.

Túlia sa piati kamaráti v húštine, po chrbtach im prechádza mráz, keď sa tu odrazu medzi listím zablysne zlovestný zrak.

„Míhahá, medveď sa na mňa ženie, roztrhá ma, nezostane zo mňa ani flak!“ zaerdzí kôň a pustí sa do cvalu.

Vinú sa v húštine štyria kamaráti, keď tu odrazu tresk! Do stromu udrel blesk. Moriakovi opadne perie a berie sa, kam ho chodník vedie.

Chvejú sa v húštine traja kamaráti, keď tu zrazu nablízku ktosi štekne.

„Táč-kač, kde sa tu tá líška berie!“ koprcsa sa kačka-táčka cez výmole — cez kamenie.

Tíško čupia v húštine dvaja kamaráti, ale iba dovtedy, kým ich neskropil dážď. Zacnelo sa rakovi po jazere. Nič ho tu už neudrží — všade dobre, ale doma je len doma.

A čo vajce? Nahnevalo sa na kamarátov zbabelcov a v tej chvíli sa mu odnechcelo vandrovať. Čo keby takých stretlo ešte viac?

Začalo sa kotúľať — a kotúľalo sa a kotúľalo, kým sa nedokotúľalo do komory, z ktorej sa kedysi odkotúľalo. Vyskočilo na policu, z police do slamienky a tam leží s ostatnými vajcami dodnes, ak si len z neho domáci neuškvarili praženicu na slaninke.

Slovenskú ľudovú rozprávku rozpráva
ELENA SLOBODOVÁ

O myške v košíčku

Kde bolo, tam bolo, v sedemdesiatej piatej krajine a pol, ale tú pol nerátali, lebo v nej vetrom siali, vši orali a blchy poháňali.

V tej krajine bola jedna dedina, len taká dedinôčka, a v tej dedinôčke bývali dvaja chudobní ľudia.

Ako sa raz radili, tak sa radili, že kde oni budú orať, keď nemajú kúska zeme. Vraví žena mužovi:

„Vieš čo, muž môj? Zorieme pôjd

a tam si aj zasejeme žito. Hádám sa nám voľačo urodí.“

Ako žena povedala, tak aj urobili.

Vyniesli na pôjd pluh, po schodoch vyviedli hore koňa, zapriahli ho do pluhu a začali orať. Orú, orú, len keď tu vyorú veľikánsku truhlicu. Žena naradostene vraví mužovi:

„Vidiš, muž môj, však som ti ja dobre radila, aby sme zorali pôjd. Ktovie, možno sme aj zbohatli.“

Chytia milú truhlicu, zvedavo si ju obzerajú zo všetkých strán a nedočkavo otvárajú. Čo len v nej môže byť?

A v tej truhlici je menšia truhlica!

A v tej menšej truhlici je truhlička!

A v tej truhličke je ládička!

A v tej ládičke jeden košík!

A v tom košíku jeden košíček!

A v tom košíčku ešte menší košíček!

A v tom malilinkom košíčku je učupená malilinká myška a červenými očkami žmurká.

A čo mala ešte tá myška?

Tá myška mala krátky chvostík. Škoda. Lebo keby tá myška bola mala dlhší chvostík, aj táto rozprávka by bola bývala dlhšia.

Rozprávku Slovákov žijúcich v Maďarsku podala Mária Števková

PROTI PRESILE

JOZEF REPKO

ŠTVRTÁ ČASŤ

Stalo sa v predchádzajúcej kapitole:

Andrea s Juroom prežili otupné testy v Neurofyziologickom stredisku. Pri návšteve futbalového stretnutia však „pomohli“ brankárovi Petrovi k podivuhodnému výkonu — a upozornili na seba agenta koncernu Cogit.

Myslím, teda som!

„Sestra Anita sa už maléru nevyhne,“ vzdychla si Andrea, keď sa presvedčila, že dvere kabíny pohybujúceho sa vznášadla odolali úderom jej pästičiek. Jurorov zúrivy pohľad si pritom nevšimla. Ach, tie baby! Ktovie, čo nám hrozí — a ona sa strachuje o „stážkyňu“! Pekne nás ustrážila, len čo je pravda!

Že hrozí niečo nepríjemnejšie ako testy pod dozorom výskumnej skupiny doktora Vranka, bolo zrejmé z konania neznámeho muža v striebriestej kombinéze. Ohúrených piatakov odviezol zo štadióna k podlhovastému elektromobilu. Skôr ako si Juro, zaniatený obdivovateľ dopravných prostriedkov, stačil všimnúť typ, siahol do vrečka nohavíc. V dlani sa mu zaligotal kovový predmet, pripomínajúci hračku — pištoľku. Ústie namieril chlapcovi na čelo. Juro precitol už nie v elektromobile, ale v akomsi vznášadle, pripútaný k sedadlu. Tam zazrel tvár Andrey Gajdošovej. Až kriedovo bielu.

„Myslíš, že nás už hľadá?“ upiera úžasom rozšírené oči na

Jura, čím iba zväčšuje jeho hnev. Akoby ich teraz mohla vyslobodiť akási ošetrovatelka, zamilovaná do futbalového brankára!

„Pokiaľ si na nás vôbec spomenie,“ vrčí piatak. „A možno je dohovorená s únoscom,“ pokračuje viac pre seba.

„S kým?“ nechápe Andrea.

„Netvár sa, že nerozumieš! Nevzal nás predsa na výlet.“

„Ale prečo by nás unášal? A kam?“

„Uhádni, alebo sa ho spýtaj!“ Juro ukáže na dvere do kabíny pilota, za ktorými tuší sedieť muža v striebriestej kombinéze. „Radšej sa nenamáhaj!“ zahundre pri mimovoľnom pohybe dievčata. „Určite by klamal ako na ihrisku. Iba mi nie je jasné, prečo si sa na mňa vtedy prilepila? Tebe nepovedal ani slovo.“

Andrea mlčí. Pochopil by, že tušila nebezpečenstvo? V takej chvíli nemožno nechať priateľa osamote!

„Čo urobíme?“ usiluje sa, aby sa jej netriasol hlas.

Juro krčí plecami, hryzie si pery. Siahne do vrečka, aby podľa osobného počítača určil čas a polohu, v ktorej sa nachádzajú. No vo vrečku nenahmatá ani ceruzkovitý kontrolór ovzdušia, ani hudobný prehrávač veľkosti gombíka — všetko drobnosti také prepotrebné pre žiaka 21. storočia, Únosca vykonal dokonalú prácu.

Zostáva iba spoliehať sa na dohady. Andrea tvrdí, že akiste sa vznášajú nad morom. Počuje šum vln, dýcha slaný vzduch. Len ktovie, či jej zmysly nemätú potláčané slzy?

Riaditeľ koncernu Cogit (počítacie systémy pre všetky použitia) ukáže na kreslá. Posadia sa do nich vedúci spravodajského oddelenia koncernu a prvý neuroológ. Odpovedajú, len čo mierne nadvihne obočie.

„Akcia TQ sa skončila úspešne. V Neurofyziologickom stredisku vznikol síce poplach, ale pomocníkovi nášho agenta sa dovtedy podarilo prepašovať do ústavného počítača falošný kód,“ oznamuje spravodajca. „Ten odteraz blokuje všetky informácie o Cogite a zbavuje nás akéhokoľvek podozrenia.“

Riaditeľ sa netvári spokojne.

Pri kútikoch úst sa mu prehlbujú vrásky, svedčiace o pochybnostiach.

„Polícia už začala pátrať,“ chlácholivo sa usmieva spravodajca, „ale s niekoľkohodinovým oneskorením. Ošetrovatelka, zodpovedná za deti, sa spočiatku domnievala, že ide o nejaké šibalstvo. Hľadala ich v mestečku a zmiznutie ohlásila až podvečer, keď už boli v našom objekte.“

Po chvíli uvažovania riaditeľ pozrie na neurológa.

„Z výskumov doktora Vranka náš agent nezískal vôbec nič,“ pripomína lekár. „Utajovali ich až priveľmi starostlivo. My však máme dokonalejšie testovacie zariadenia.“

„Áno,“ konečne prehovorí riaditeľ. „Práve preto správa koncernu očakáva skoré výsledky. Skoré a úspešné, páni. Chystáme sa začať reklamnú kampaň prvých výrobkov cogitora. Nesmie ju ohroziť nijaký vrtoch prírody! Ako chcete postupovať?“

„Obe deti niekoľko dní pozorovať bez testovacích prístrojov. Kolega Jansen je prvotriedny odborník. O skutočnej príčine premiestnenia detí nevie vôbec nič... a nikdy sa o nej nedozvie. Ďalší postup určím podľa jeho správy,“ dokončí lekár.

„O všetkom ma podrobne informujte!“ vstáva riaditeľ. „Nezabúdajte, že všetci stojíme a padáme s úspechom či neúspechom cogitora!“

„Aúúú!“ zreva Juro a poskočí od bolesti. „Zašibalo ti?“ Zdvihne ruku k úderu, keby Andrea nebola dievčaťom, už by sa jej iskriilo pred očami.

„Veď si chcel, aby som ťa poštipala, či sa ti nesníva,“ bráni sa piatačka. Na okamih sa zbavila tiesnivého pocitu a s rados-

ťou splnila jeho žiadosť. Nechty mu zaborila do líca až kruto škodoradostne. Predovšetkým on je vinný za ich položenie.

Položenie sa zdá byť na prvý pohľad — rozprávkové. Sklený pavilón, do ktorého ich priviedol muž v striebristej kombinéze, pripomína zázračné obydlie, aké dosiaľ videli len na obrazkách: vestibul s pohyblivými schodiskom, izby s drahým a skvostným nábytkom, s obrazmi, podľa nálad a želaní neustále meniacich sa krajínok alebo výjavov, so stenami, odsúvajúcimi sa na myšlienkový príkaz, nečujne sa pohybujúci roboti...

„Vykonajú všetko, čo si zaželáte,“ pripomína počerný mladý muž s úsmevom takým priateľským, akoby sa vítal s rodnými bratmi. „Stačí si iba v duchu zaželať...“

Andrea s Jurom si vymenia dorozumievacie pohľady. Obaja si nástojčivo želajú — dozvedieť

sa, čo si v skutočnosti myslí.

„Napohľad veľmi príjemné detúrence,“ uvažuje doktor Jansen. „Prečo ich však na tú reklamnú akciu priviezli až z toľkej diaľky? Cogitor predsa mohli overovať aj ľudia z blízkych ostrovov.“

Juro si musí poriadne zahryznúť do spodnej pery, aby nevyhĺkol: „Akých ostrovov? Aký cogitor?“ Andrea očividne tiež zápasí s podobným nutkaním. Našťastie v 21. storočí piatáci už nepatria medzi „naivné decká“.

Skôr ako doktor Jansen so želaním pokojného odpočinku odíde, dozvedia sa jeho ďalšie úvahy:

„Len aby sa týmto prechodným pohodlím nepokazili! Nevie, neviem, čo si myslieť o postupe nášho vedenia.“

Len čo sa za ním zasunie pohyblivá stena, Andrea si kladie ukazovák na ústa. Znamenie je výrečné. „Nový „strážca“ vie

asi toľko, čo nešťastná Anita. Je to dobré alebo zlé?“

Juro môže len pokrčiť plecami — a vyvaliť oči. Práve mimovoľne zatúžil po studenej citronáde, po „spánku“ a dlhej ceste sa mu už jazyk lepí na podnebie.

Vzápätí sa odchýli stena. Niekoľko centimetrov nad mäkkým kobercom s orientálnym vzorom sa vznáša robot z priehľadného plastu. Nesie pohár šumivého nápoja. Andrea preglgne závisť zároveň so želaním. O niekoľko sekúnd druhý robot prináša malinovú šťavu. Akoby vedel, ktorú má najradšej...

Za stenami pavilónu šumí more, obloha temnie, zapaľujú sa na nej prvé hviezdy. Obaja žiaci vzdialenej bratislavskej školy uprene pozerajú do tmy. Zabúdajú na domov, na rodičov, spomienky na let vznášadlom sú čoraz hmlistejšie. Pavilónom prúdi vzduch, osobitne upravený práve pre nich. Sú

z neho veľmi unavení, nemôžu udržať viečka. Roboti ich v spánku vyzlečú, umyjú a uložia do truhlicových ležadiel, kde namiesto na matracoch a podhlavníkoch sa vznášajú v omamnom opare ako vo vode.

Bezoblačné nebo s morským prílivom vábi ponárať sa do vln. Stačí želanie. Robot s dvoma kúpacími pláštmi, prehodenými cez „ruku“, ich odvedie na pláž. Zostáva na brehu, pripravený zasiahnuť na ich prvý myšlienkový príkaz. V neďalekej zátokke veselo vystrájajú hravé delfíny.

Predpoludním príde doktor Jansen. Z kufrika vyberie dve čelenky — platinové krúžky s miniatúrnou mušličkou po oboch stranách.

„Zoznámte sa! To je cogitor, vrcholný výrobok našej doby,“ prehovorí slávnostne. „Je doteraz najdokonalejším prístrojom v dejinách ľudstva.“

„Názov mi niečo pripomína, len si nie a nie spomenúť čo,“ rozpačíte krčí čelo Andrea.

„Pomenovali ho podľa latinského ‚cogito — myslím‘. V sedemnástom storočí nášho letopočtu vyslovil podobný výrok...“

„Už viem. Francúzsky filozof a matematik René Descartes,“ skočí mu do reči Andrea. „Cogito — ergo sum. Myslím — teda som. Už začínam chápať.“

Doktor Jansen uznanelivo prisvedča. Vidno, že piatačka navštevuje školu nielen z povinnosti.

„Čoskoro na Zemi začne platiť. Mám cogitor — teda som. Vy dvaja ste, okrem konštruktérov, prvými obyvateľmi tejto planéty, ktorí ho môžu voľne používať. Pravdaže, s mierou, a až po dlhšom pobyte v týchto končinách. Musíte si najskôr zvyknúť na tunajšie podnebie, prírodné podmienky.“

„A na čo je vlastne tá taľafatka?“ znechutene šomre Juro. Raz si nevie predstaviť podobnú „okrasu“ na vlastnej hlave.

Doktor Jansen si ju dá na čelo.

„Je zapojený na ústredný počítač koncernu Cogit. Vyrieši za svojho vlastníka akúkoľvek zložitú úlohu. Poradí mu v akejkoľvek komplikovanej situácii. Dokonale, neomylné. Stručne povediac, prezieravým a nie neškromným používaním sa môže stať spoľahlivým a nenahraditeľným druhom ľudí budúcich vekov.“

Piatáci si vymieňajú spýtavé pohľady. Len či sa lekárove myšlienky zhodujú s toľkým nadšením? Vie sa tak dokonale ovládať, alebo...?

(Pokračovanie)

ILUSTRUJE JÁN DRESSLER

Pozdravy na vločkách

Rozhovor
so spisovateľkou
Natašou Tanskou

Vaše prvé knižky, určené starším deťom a dospievajúcej mládeži, patria skôr do oblasti populárno-náučnej literatúry. Čo vás priviedlo k tomu, aby ste začali písať pre menšie deti?

Môj muž. Keď mi už asi po dvadsiaty raz povedal, že mám nápady ako štvorročné dieťa, jedného dňa dodal: stavme sa, že mám pravdu! Napíš to, čo ti prichádza na um, a pošli to do vydavateľstva pre dospelých aj do vydavateľstva pre deti. A uvidíš, kde ti knižku vydajú! A čo myslíte, kto stávkou vyhral? Pravdaže môj muž, lebo knižku vydali v Mladých letách pre tie najmenšie deti!

Takmer pred dvadsiatimi rokmi ste napísali pôvabnú knižku pre najmenších — *Ňuňa je sama doma*. Čo myslíte, kedy môže byť samota pre deti zaujímavá, a kedy už nie?

Ja som bývala rada sama doma, keď som si mohla potajomky zamaškrtiť. Ale byť sám doma večer či v noci, to je zlé: v kúpeľni je mátoha, takže si nemožno ísť pred spa-

ním vyčistiť zuby, v kuchyni sa prehánajú škriatkovia a pod posteľou je šarkan.

Ďalšia vaša knižka pre deti sa volá *Mama, urob iné ticho!* Jej hlavným hrdinom je chlapec, ktorý sa zoznamuje so svetom dospelých. Myslíte si, že veľa detí ešte prekvapuje „objav“ že aj otec a mama môžu byť kamaráti?

Žiaľbohu áno. Želala by som všetkým deťom, aby mali najlepšieho kamaráta oca, najlepšiu kamarátku mamu a aby ocova najlepšia kamarátka bola mama a mamin najlepší kamarát oco. Aby bol plný dom najlepších kamarátov a najlepšieho kamarátstva.

Takmer vo všetkých vašich knižkách vystupujú prevažne chlapci. Jednou z výnimiek je *Lucika z knižky S dievčiskom sa nehráme*.

me! Výnimka potvrdzuje pravidlo, alebo ako to vlastne bolo?

Vlastne ani neviem, prečo je v mojich knižkách toľko chlapcov. Možno preto, lebo som mala mladšieho brata a nie sestru, a tak som skôr videla, čo stvárajú chlapci a nie dievčatá.

Po úspešnom vydaní knižky *Puf a Muf*, ktorá vyšla v mnohých zahraničných vydaniach, nasledovala knižka *Niečo som našiel*. Čo myslíte, čo najzaujímavejšie môžu byť dnešné deti?

Pohľadkanie. Nič to nestojí, každý to vie urobiť, ten jednoduchý pohyb... A nie je to zázrak, že keď ťa niekto pohladká, máš zrazu taký krásny zamatový pocit?

V decembri oslávite svoje životné jubileum. V mene *Slniečka* a všetkých jeho čitateľov vám srdečne blahoželáme! Spolu s deťmi by sme vám radi splnili jedno malé vianočné želanie. Môžete nám ho, prosím, prezradiť?

Môžem. Pozrite sa na oblohu a, prosím, pošlite mi pozdrav na ten obláčik, ktorý bude priamo nad vami. Potom poriadne fúknite, aby sa obláčik pohol a odplával do Prahy, kde bývam. Keď bude nad mojim domom, vysypú sa z neho všetky vaše pozdravy ako snehové vločky a ja ich budem rátať a tešiť sa, že je ich toľko!

Pripravila
LUBICA KEPŠTOVÁ

Zápisník Slniečka

Bolo raz jedno vrečko plné peňazí. Každý si z neho požičiaval vždy, keď bolo treba. Aj všetky naše časopisy a noviny. Ale medzitým bol papier, z ktorého sa časopisy tlačili, čoraz drahší a drahší. Aj stroje v tlačiarňach a práca pri nich bola čoraz drahšia, a tak si aj časopisy a noviny čoraz viacej požičiavali. Ale to požičiavacie vrečko nebolo zázračné, ale celkom obyčajné, a tak jedného dňa ostalo prázdne. A preto, ak chceme, aby noviny a časopisy ďalej vychádzali, musíme za ne zaplatiť toľko, koľko stoja.

Ani naše *Slniečko* nie je výnimkou, a preto vám oznamujeme, že od prvého januára 1990 bude stáť 4 Kčs.

Zároveň prosíme predplatiteľov, aby sa kvôli peňažným rozdielom neobracali na našu redakciu, ale na Poštovú novinovú službu.

Redakcia *Slniečka*

8. decembra oslaví svoje šesťdesiate narodeniny maliar a výtvarný redaktor vydavateľstva *Mladé letá* Vladimír Machaj. Jeho pekné ilustrácie pozná už veľa čitateľských generácií. Vaši rodičia si ešte pamätajú Kiplingovu knihu *džunglí*, Rozprávky uja Rémusu alebo štyri knihy dobrodružstiev Tarzana z rodu opíc. A vám zasa pripomenieme Chalúpku strýčka Toma, Jakubka, Kočovníkovi severu a knihu rozprávok Milana Rúfusa.

Jubilantovi v mene čitateľov *Slniečka* srdečne blahoželáme!

V decembri si pripomínáme jedno zaujímavé výročie. Uplynulo už 130 rokov odvtedy, čo vyšlo prvé číslo časopisu *Priateľ školy a literatúry*. Tento časopis vychádzal v Budapešti ako príloha časopisu *Cyryll a Method*, a redigovali ho naši dvaja významní národní činitelia — Andrej Radlinský a František Sasinek. Časopis pomáhal sloven-

Slniečko

Mesačník pre deti. Vydávajú *Mladé letá*, slovenské vydavateľstvo kníh pre mládež.

Adresa redakcie: 815 19 Bratislava, Suvorovova 3. Telefón 523 26.

Šéfredaktor Ján Turan, zástupca šéfredaktora dr. Ondrej Sliacky, CSc., grafická úpra-

va Viera Fabianová, redaktorka dr. Lubica Kepštová.

Redakčná rada: Zaslúžilý umelec Miroslav Cipár, zaslúžilá umelkyňa Mária Ďuričková, zaslúžilý umelec Lubomír Feldek (predseda), Peter Glocko, Daniel Hevier, Juraj Klaučo, Vojtech Kondrót, Ján Navrátil, Ondrej Zimka.

Tlačia Polygrafické závody, z. p., Bratisla-

ským učiteľom, aby sa im lepšie darilo vyučovať deti, aby sa mohli zoznámiť so všetkým novým, čo k svojej práci potrebovali. Do časopisu prispievali aj takí naši národovci ako Miloslav Hodža, Pavol Dobšinský a Ján Palárik.

10. decembra sa dožíva sedemdesiatich piatich rokov slovenský básnik a prekladateľ, národný umelec Július Lenko. Je autorom veršovanej knihy pre deti *Výlet do Demänovských jaskýň*. Tí, ktorí odoberali *Slniečko* aj v uplynulom školskom roku, si iste pamätajú jeho báseň *Janko Začínaj*. Básnikovi k jubileu prajeme všetko najlepšie!

Deň tlače rozhlasu a televízie je už dávno za nami, ale ešte dnes nás hrejú úprimné blahoželania, ktoré sme od vás, deti, dostali. Ďakujeme za ne žiakom 3. a 4. triedy OŠ v Trnave, žiakom ZŠ pri OÚNZ v Nových Zámkoch, iskrám zo ZŠ J. Švermu v Humennom, žiakom a učiteľom zo ZŠ na Dopravnej ul. a žiakom ŠD pri ZŠ na Čachtickej ul. v Bratislave.

Aj my — redakcia *Slniečka* sme Deň tlače rozhlasu a televízie príjemne oslávili. Navštívili sme Kultúrne stredisko v Knižkovej doline v Bratislave, kde sme sa stretli so žiakmi školských družín zo základných škôl v Rači. Deti sa povyzvedali na všetko, čo ich zaujímalo o *Slniečku*, a my zasa na to, čo sa im v *Slniečku* najviac páči alebo nepáči. Dohodli sme sa, že každý z nich nám napíše meno svojho obľúbeného ilustrátora, aby sme vedeli, ktoré obrázky sa deťom najväčšmi páčia.

va-Krasňany. Rozširuje Poštová novinová služba, objednávky prijíma každá pošta a doručovateľ. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS — Ústredná expedícia a dovoz tlače, Gottwaldovo nám. 6, 813 81 Bratislava. Vychádza každý mesiac okrem júla a augusta. Cena výtlačku 3 Kčs, ročné predplatné 30 Kčs.

Neobjednané rukopisy redakcia nevracia.

NIE JE TO TAK DÁVNO, V ROZPRÁVKOVOM ČASE, V SNEHOM ZAPADANEJ KRAJINE...
 ČAKALI NA MARIENKU. MAMCOCHA SLŮBILA, ŽE JU V MRAZE A ZIME POŠLE ZBIERAT JAHODY.

...SEDELO OKOLO OHŇA 12 MESAČIKOV

NIE JE MARIENKA CHORÁ? NEDOSTALA NÁHODOU CHRÍPKU?

ČAKANIE SI KRÁTILI ROZPRÁVANÍM ROZPRÁVOK:

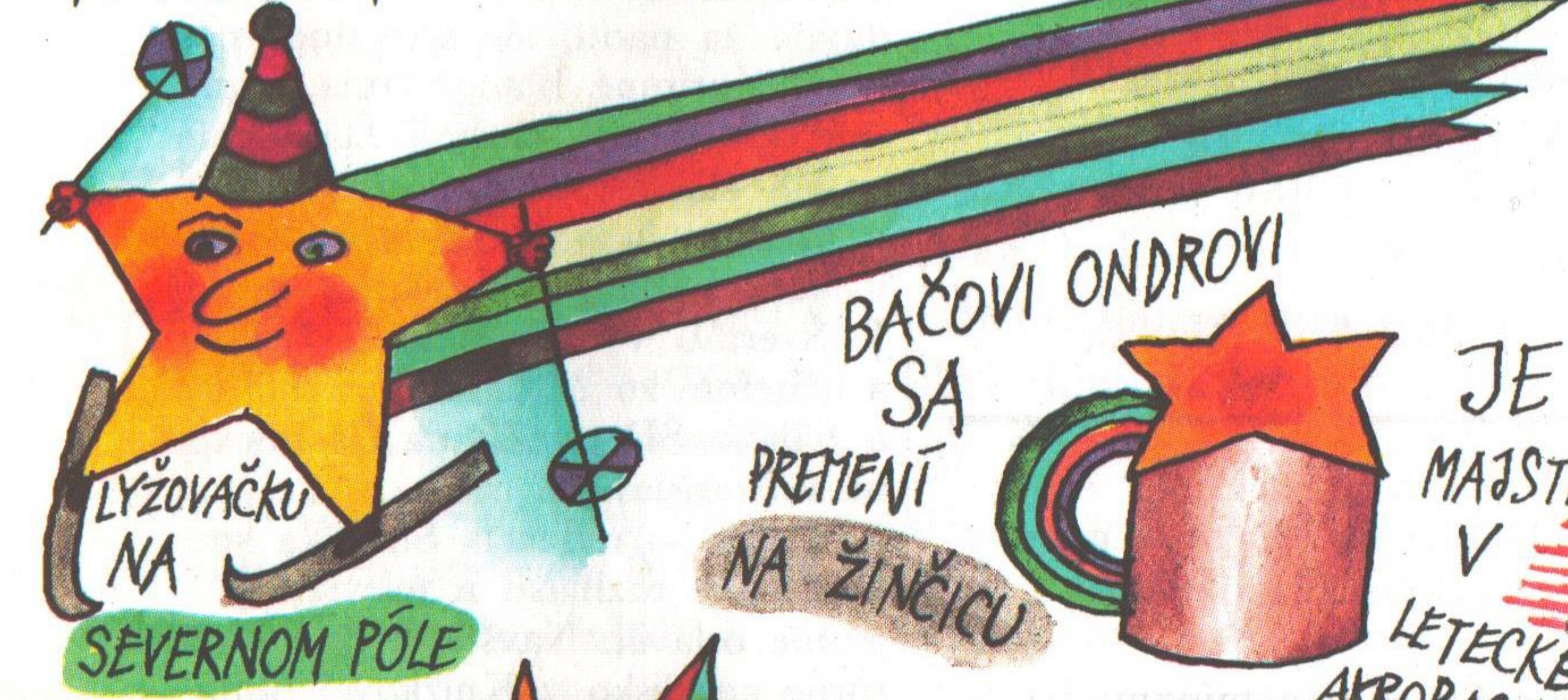

HALEYOVA KOMÉTA PRILETÍ NA ZEM RAZ ZA 70 ROKOV. NEČUDO, ŽE ZA KRÁTKU CHVIĽU CHCE VIDIET, POLIETAŤ A VYSKÚŠAŤ VŠETKO:

PRI PRELETE OKOLO MESIACA MU UROBILA FÚZY

RADA SI AKO ZALIETA MOTÝL...

BAČOVI ONDROVI SA PREMENÍ NA ŽINČICU

JE MAJSTERKOU V LETECKEJ AKROBACII...

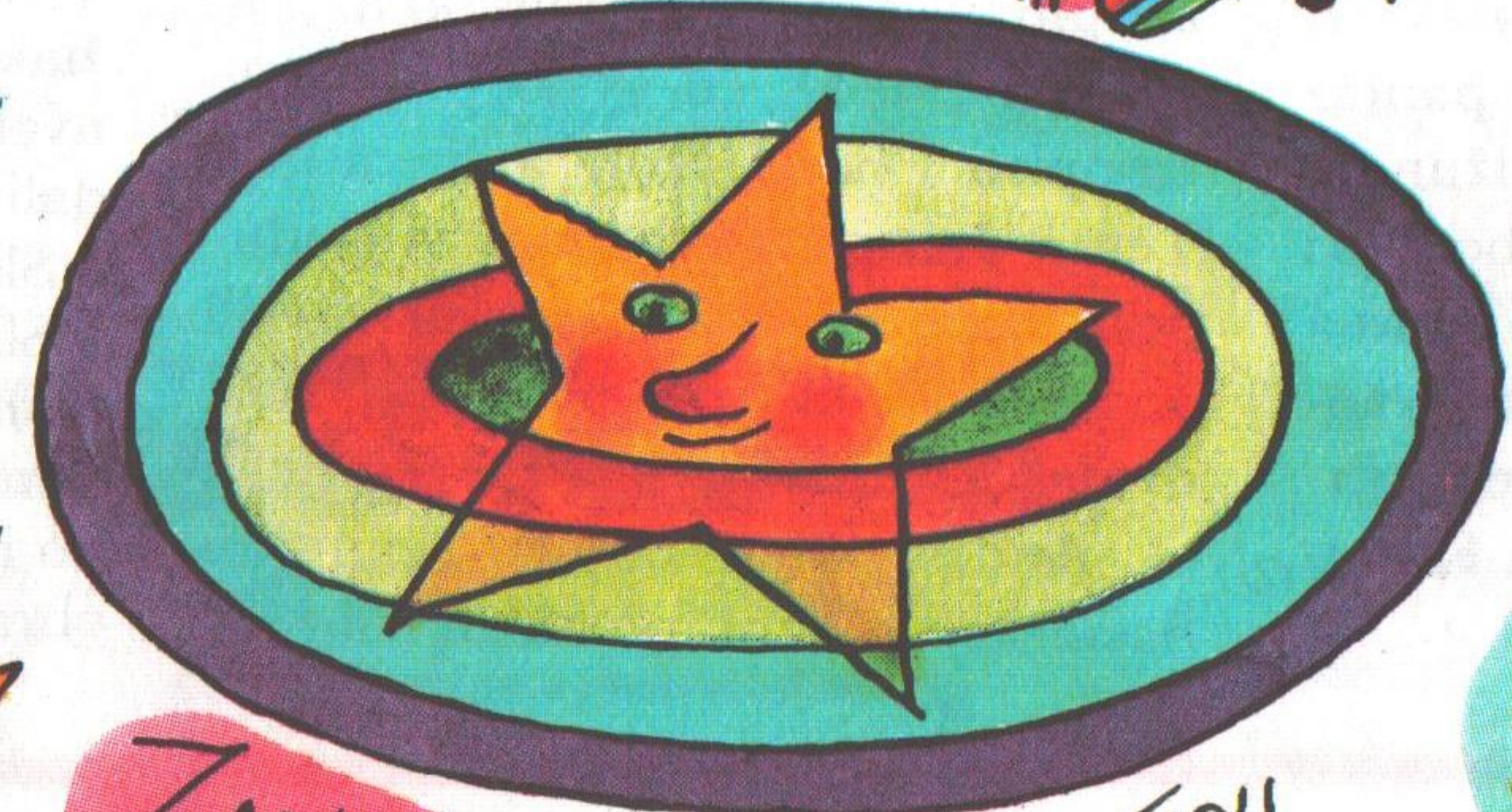
A ODDÝCHNE NA PŇIKU

AJ SLIMAČIE TEMPO JEJ VYHOVUJE

V ŠKOLSKÝCH ZOŠITOC H DÁVA BODKU NA „i“

ZAPLÁVA SI AJ V TEPLÝCH SVETIELKUJÚCICH VODÁCH OCEÁNOV A MORÍ.

PRED ŠKOLOU POSTÁVA AKO SNEHULIAK

POŽIČALA STRAKE SVOJ KRÁSNY SVIETIACI CHVOST.

NAJLEPŠIE SA CÍTI NA VIANOČNOM STROMČEKU OBVEŠANOM DARČEKMI.

KONIEC